МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ МОВНОГО БАР'ЄРУ У ПЕРІОД АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ПОЛЬЩІ

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0352-мк
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.033 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша –польська»

освітньо-професійної програми
«Переклад та міжкультурні комунікації»
Крешталь Кирило Віталійович

Керівник: _____доц. Ліпкевич І.Г.
Рецензент _____ проф.Павленко І.Я.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет *філологічний*
Кафедра *слов'янської філології*
Освітній рівень *магістр*
Спеціальність *035 «Філологія»*
Спеціалізація *035.033 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша –польська»*
Освітня програма *«Переклад та міжкультурні комунікації»*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
слов'янської філології
Павленко І. Я.
_____
"___"_____2023 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
Крешталя Кирила Віталійовича

Тема роботи: *Засоби подолання мовного бар'єру у період адаптації українських біженців у Польщі,*

керівник роботи - *доцент кафедри слов'янської філології, к.філол.н., Ліпкевич І.Г.*

затверджені наказом ЗНУ від "___"_____20__ року №____

2. Строк подання студентом роботи 16.11.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: словники української та польської фразеології, *монографії та статті, присвячені аналізованій проблемі*

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) Дослідити існуючі засоби подолання мовного бар'єру, які використовуються для підтримки українських біженців у Польщі;

2) Розробити та створити буклет, який містить інформацію про доступні засоби для подолання мовного бар'єру для українських біженців у Польщі.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
_____
_____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	завдання видав	завдання прийняв
1	*Ліпкевич І.Г., доцент*		
2	*Ліпкевич І.Г., доцент*		
Вступ, висновки	*Ліпкевич І.Г., доцент*		

7. Дата видачі завдання *10.05.2023 р.*

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів написання дипломної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	*Збір та систематизація матеріалу*	*Травень-червень 2023 р.*	
2	*Аналіз науково-критичної літератури з обраної проблеми*	*липень 2023 р.*	
3	*Вступ*	*Серпень 2023 р.*	
4	*Розділ 1. Дослідження мовної адаптації біженців та формування мовного бар'єру*	*вересень 2023 р.*	
5	*Розділ 2. Аналіз основних сфер життєдіяльності біженців та їх комунікативних потреб*	*Жовтень 2023 р.*	
6	*Висновки*	*листопад 2023 р.*	
7	*Оформлення роботи*	*листопад 2023 р.*	
8	*Захист роботи*	*грудень 2023 р.*	

Студент _____ ____К.В.Крешталь_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ _____Ліпкевич І.Г ___
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено.

Нормоконтролер __ _____ _Мацегора І.Л._
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Текст кваліфікаційної роботи магістра 77 с. 50 джерел

Об'єкт дослідження: Засоби подолання мовного бар'єру у період адаптації українських біженців у Польщі.

Предмет дослідження: двомовний словник, буклету-розмовника зокрема, як інструменту для підтримки українських біженців у процесі адаптації у Польщі та подолання мовного бар'єру.

Актуальність даного дослідження визначається необхідністю успішної міжкультурної комунікації в контексті адаптації українських біженців у Польщі. Мовний бар'єр часто стає важливим чинником у процесі адаптації, тому аналіз засобів подолання мовного бар'єру виявляється актуальним завданням для забезпечення ефективної взаємодії та включення біженців у нове суспільство.

Мета даної магістерської роботи полягає у вивченні труднощів лінгвістичного характеру, з якими стикаються українські біженці у Польщі, і у створенні буклету-розмовника.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані наступні **завдання:**

1. Провести огляд літератури з питань мовної адаптації біженців та розглянути існуючі методи подолання мовного бар'єру.

2. Здійснити аналіз мовних потреб та особливостей українських біженців у Польщі.

3. Виявити лінгвістичні проблеми, з якими стикаються українські біженці під час спілкування польською мовою.

4. Оцінити ефективність існуючих рішень для подолання цих проблем та запропонувати свої ідеї для вирішення цих питань.

5. Дослідити існуючі засоби подолання мовного бар'єру для підтримки українських біженців у Польщі.

6. Розробити буклет, який містить інформацію про доступні засоби для подолання мовного бар'єру для українських біженців у Польщі.

7. Оцінити ефективність буклету, надавши матеріали українським біженцям на території Польщі.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновок і список використаних джерел. Загальна кількість сторінок становить 77, кількість використаних джерел – 50.

ABSTRACT

Object of study: means of overcoming the language barrier during the adaptation period of Ukrainian refugees in Poland.

Subject of the study: a bilingual dictionary, a phrasebook in particular, as a tool to support Ukrainian refugees in the process of adaptation in Poland and overcoming the language barrier.

The relevance of this study is determined by the need for successful intercultural communication in the context of adaptation of Ukrainian refugees in Poland. The language barrier often becomes an important factor in the process of adaptation, so the analysis of the means of overcoming the language barrier is an urgent task to ensure effective interaction and inclusion of refugees in the new society.

The purpose of this master's thesis is to study the linguistic difficulties faced by Ukrainian refugees in Poland and to create a phrasebook.

To achieve this goal, the following **objectives** were formulated:

1. To conduct a literature review on the issues of language adaptation of refugees and to consider the existing methods of overcoming the language barrier.

2. To analyse the language needs and characteristics of Ukrainian refugees in Poland.

3. To identify the linguistic problems faced by Ukrainian refugees when communicating in Polish.

4. To assess the effectiveness of existing solutions to overcome these problems and to propose ideas for solving these issues.

5. To explore the existing means of overcoming the language barrier to support Ukrainian refugees in Poland.

6. Develop a booklet containing information on available means to overcome the language barrier for Ukrainian refugees in Poland.

7. Evaluate the effectiveness of the booklet by providing materials to Ukrainian refugees in Poland.

The structure of the paper includes an introduction, three chapters, a conclusion and a list of references. The total number of pages is 77, the number of sources used is 50.

ЗМІСТ

ВСТУП……9
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ АДАПТАЦІЇ БІЖЕНЦІВ ТА ФОРМУВАННЯ МОВНОГО БАР’ЄРУ……..14
1.1. Підходи та методи вивчення причин формування мовного бар'єру.....14
1.2. Особливості формування мовного бар'єру та його вплив на адаптацію українських біженців у Польщі.....24
1.3. Аналіз існуючих методів та засобів подолання мовного бар'єру.....33
РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СФЕР ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ БІЖЕНЦІВ ТА ЇХ КОМУНІКАТИВНИХ ПОТРЕБ.....40
2.1. Ідентифікація основних сфер життєдіяльності, у яких виникають складнощі через мовний бар'єр..... 40
2.2. Проведення аналізу мовних потреб українських біженців у Польщі...49
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА БУКЛЕТУ-РОЗМОВНИКА.....54
3.1. Збір практичного та теоретичного матеріалу, отриманих під час дослідження.....54
3.2. Розробка структури та змісту буклету-розмовника..... 58
3.3. Перевірка та апробація буклету на цільовій аудиторії.....67
ВИСНОВКИ.....72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....75

ВСТУП

Буклет-розмовник є невід'ємним інструментом комунікації для українських біженців на території Польщі. Його важливість проявляється у кількох аспектах.

По-перше, буклет-розмовник надає можливість зв'язку та комунікації між українськими біженцями та місцевим населенням. Прибуваючи до незнайомої країни, люди опиняються в іншому мовному середовищі і тому зіштовхуються з мовним бар'єром, що значною мірою ускладнює процес адаптації у новій країні. Буклет-розмовник містить основні фрази та висловлювання польською мовою, необхідні для спілкування у повсякденному житті, пошуку роботи, звернення до медичних закладів та взаємодії з організаціями допомоги. Він дозволяє біженцям отримати необхідну інформацію та допомогу, висловити свої потреби.

По-друге, буклет-розмовник допомагає українським біженцям зберегти свою культурну та національну ідентичність. Біженці опиняються у ситуації, коли вони залишають свою рідну країну через повномасштабне вторгнення. Мати доступ до інформації рідною мовою та мати можливість зберігати свою культуру та традиції через спілкування з людьми зі своєї країни є важливим фактором для підтримки психологічного комфорту та благополуччя.

Ситуація, що виникла внаслідок масового переселення українців до Польщі у зв'язку з вторгненням, являє собою складний контекст, який потребує глибокого розуміння чинників, що впливають на адаптацію в нових умовах. Цей процес зіштовхує людей з кількома ключовими аспектами, серед яких необхідність подолання лінгвістичних і культурних бар'єрів, а також збереження власної ідентичності.

Важливим фактором є те, що українці опинилися в новому соціокультурному та мовному середовищі без попередньої підготовки або ясного уявлення про майбутнє. Це створює додаткові виклики в процесі

адаптації, оскільки брак попередніх знань може суттєво ускладнити інтеграцію в нову культуру.

Також варто врахувати, що переміщення українців зумовлене не пошуками роботи чи навчанням, а втечею від війни. Унаслідок такого масового переселення розмаїття вікових груп, професій і рівнів освіти створює відмінності у сприйнятті нових умов і можливостей адаптації. Ці відмінності в потребах і пріоритетах соціальних груп впливають на їхні здібності адаптуватися в новій країні, формуючи унікальні культурні бар'єри, включно з мовними аспектами

Крім того, тимчасово переміщені українці стикаються з мовною неоднорідністю в новому середовищі. Необхідність інтеграції в польське суспільство стикається з постійною комунікацією мовою, відмінною від їхньої рідної. З іншого боку, наявність великої кількості співвітчизників створює середовище, в якому рідна мова зберігає свою актуальність. Це може впливати на мотивацію вивчення польської мови, оскільки частина комунікативних потреб задовольняється рідною мовою.

Усі ці чинники формують складний ландшафт, який вимагає не лише гнучкості та адаптації від українських біженців, а й системного підходу до подолання лінгвістичних і культурних бар'єрів. Важливо розробити стратегії, які враховують розмаїття соціальних груп та їхніх потреб, а також заохочувати взаємодію рідною мовою, при цьому стимулюючи вивчення польської мови для повноцінної інтеграції в суспільство.

Актуальність теми пропонованої роботи можна пояснити тим, що створення буклету-розмови для біженців з України в Польщі може значно полегшити їхню адаптацію, поліпшити доступ до інформації та послуг, а також сприяти їхній інтеграції в нове суспільство.

Біженці, які прибули в іншу країну, можуть зіткнутися з мовними труднощами. Польська мова може бути для них незнайомою, і полегшення комунікації з місцевими жителями та органами влади через буклет рідною мовою може бути дуже корисним. Так само, біженцям важливо знати, як

отримати допомогу, де знайти медичну допомогу, житло, роботу і які права вони мають у країні прибуття. Буклет-розмова може надати їм важливу інформацію та допомогти зорієнтуватися в новому середовищі.

Об'єкт дослідження: Засоби подолання мовного бар'єру у період адаптації українських біженців у Польщі.

Предмет дослідження: двомовний словник, буклету-розмовника зокрема, як інструменту для підтримки українських біженців у процесі адаптації у Польщі та подолання мовного бар'єру.

Мета цієї кваліфікаційної роботи магістра проаналізувати, з якими труднощами лінгвістичного характеру зіштовхуються українські біженці у Польщі та створити буклет-розмовник, який полегшить процес мовної адаптації та необхідної соціалізації громадян України, які тимчасово перебувають у Польщі, сприятиме успішній комунікації у типових ситуаціях.

На основі поставленої мети були розроблені такі **завдання:**

1. Проаналізувати огляд літератури з питань мовної адаптації біженців та існуючих методів подолання мовного бар'єру.
2. Провести аналіз мовних потреб та особливостей українських біженців, які тимчасово мешкають у Польщі.
3. Виявити лінгвістичних проблем, з якими стикаються українські біженці під час спілкування польською мовою.
4. Оцінити ефективності існуючих рішень для подолання цих проблем та запропонувати свої ідеї для їх вирішення.
5. Дослідити існуючі засоби подолання мовного бар'єру, які використовуються для підтримки українських біженців у Польщі.
6. Розробити та створити буклет, який містить інформацію про доступні засоби для подолання мовного бар'єру для українських біженців у Польщі, вільно почуватис у найбільш типових та необхідних ситуаціях спілкування з представниками польської лінгвокультури.

7. Оцінити ефективність буклету, надавши матеріали українським біженцям на території Польщі.

Наукова новизна: дипломна робота вмотивована новизною самої ситуації та поставлених перед гуманітаристикою багатьох країн, Польщі зокрема та передусім, що приймають наших біженців, викликів.

Практична цінність роботи: робота надає практичний інструмент у вигляді створення буклету, який може бути використаний службами підтримки українських біженців у Польщі для допомоги їм у подоланні мовного бар'єру. Буклет містить інформацію про доступні засоби подолання труднощів комунікації, такі як курси мови, перекладачі, освітні ресурси тощо. Цей практичний матеріал може значно полегшити процес адаптації українських біженців, допомагаючи їм швидше освоїти польську мову та успішно діяти у польському суспільстві.

Теоретична цінність роботи: дослідження в галузі мовної адаптації біженців, особливо українців, має важливе теоретичне значення. Воно допомагає більш глибоко зрозуміти проблеми, з якими стикаються біженці під час мовної та соціокультурної адаптації, та пропонує практичні рішення для подолання мовного бар'єру. Робота розкриває особливості мовних потреб українських біженців у Польщі та аналізує наявні засоби, які вони можуть використати для покращення навичок вербальної комунікації в умовах іншої лінгвокультури. Це дослідження також пропонує новий підхід у вигляді створення буклету, який може бути застосований не лише для українських біженців у Польщі, але й для інших груп біженців, які стикаються з мовними проблемами при адаптації до умов нової країни.

Методи дослідження:

- Аналіз наукової літератури та існуючих досліджень,
- Систематизація підходів та поглядів щодо причин виникнення, способів та засобів подолання мовного бар’єру.
- Анкетування та опитування українських біженців для виявлення мовних потреб та уподобань.

- Систематизація та класифікація емпіричного матеріалу
- Створення та тестування буклету.

Матеріалом роботи є зібраний та систематизований у процесі опитування матеріал та його упорядкування у буклеті.

Структура роботи: робота складається з трьох розділів, вступу та висновків. У вступі подано методологічні дані роботи, а саме - мету, наукову новизну, актуальність та завдання. В першому розділі проаналізовано існуючі дослідження вчених та лінгвісті, а також розглянуто особливості формування мовного бар'єру та методів його подолання. В другому розділі проаналізовано основні сфери життєдіяльності, у яких найбільше виникають складнощі у ,людей та проведено аналіз мовних потреб біженців. третій розділ полягає в розробці буклету-розмовника на основі практичного та теоретичного матеріалу, зібраного та опрацьованого у процесі у процесі роботи над магістерським дослідженням. У висновках подано загальні підсумки роботи.

Загальний обсяг роботи складає 77 сторінки. Список літератури 50 позицій.

РОЗДІЛ 1
ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ АДАПТАЦІЇ БІЖЕНЦІВ ТА ФОРМУВАННЯ МОВНОГО БАР'ЄРУ

1.1. Підходи та методи вивчення причин формування мовного бар'єру.

Вивчення мовної адаптації біженців є одним із важливих аспектів міграційної політики, міжкультурної комунікації та соціолінгвістики. Польща як одна з країн Європейського Союзу стала домом для багатьох українських біженців, що висуває актуальні питання щодо їх успішної інтеграції в новому суспільстві.

Мовна адаптація біженців одна з ключових проблем у галузі міграційних, мовних та культурних досліджень. Цей процес впливає на успішну інтеграцію біженців у нове суспільство та визначає їх можливості в освіті, працевлаштуванні та соціальному житті. Що стосується українських біженців у Польщі, це питання стає ще більш актуальним через історичні та культурні зв'язки між двома країнами.

Цю проблему досліджували багато вчених і філологів, у цій роботі ми розглянемо літературу, що безпосередньо стосується теми мовної адаптації українців на території Польщі. Першою є книга "Психологічні проблеми мовної адаптації українських біженців за кордоном", авторками якої є Тетяна Плохута та Вікторія Зеленська [39].У цій книзі авторки розглядають проблему адаптації українських біженців за кордоном комплексно, акцентуючи увагу на психологічних і мовних аспектах. Розглянемо ці проблеми детальніше:

Психологічні проблеми, які виокремлюють авторки, це стрес і психічний стан. Нездатність висловити свої думки і почуття іноземною мовою може призвести до психічних проблем. Також, було виокремлено дискримінацію. Українці стикаються з дискримінацією за мовними та культурними ознаками, що негативно впливає на їхній психологічний стан. Наступною іде соціальна

ізоляція. Неналежний рівень володіння іноземною мовою може призвести до відчуття соціальної ізоляції.

Взагалі виділяють різні рівні мовної адаптації (за Тарасюк І. В.): перший рівень, це фонетичний і лексичний. Це найважчий етап у процесі мовної адаптації, на якому людина мобілізує всі ресурси пам'яті та експериментує з можливостями свого артикуляційного апарату. Психологічні труднощі включають відчуття втоми та фрустрації [46, с.5].

Другим іде граматичний і синтаксичний рівень. Людина починає розуміти зміст своїх висловлювань і продовжує накопичувати активний словниковий запас.

Авторки виокремлює кілька ключових проблем у мовній адаптації українських біженців за кордоном.

1. Міжкультурний бар'єр: культурні відмінності створюють проблеми у спілкуванні, розумінні та прийнятті норм і цінностей нової країни перебування [12].

Соціальна ізоляція та відчуження. Недостатнє володіння іноземною мовою може призвести до почуття соціальної ізоляції та відчуження від навколишнього суспільства.

Слід виокремити стрес і психічний стан. Нездатність висловити свої думки і почуття іноземною мовою може призвести до стресу, погіршення психічного стану і почуття неадекватності.

Мовний бар'єр впливає на формування самосвідомості, що може призвести до почуття відчуження від своєї національної ідентичності та культурного коріння.

Невпевненість у своїх мовних здібностях. Емоційний стрес і невпевненість у своїх мовних здібностях можуть ускладнити комунікацію з іншими людьми та загальну самооцінку.

Всі ці чинники, включаючи незнання норм і правил поведінки, призводять до конфліктів та непорозумінь у спілкуванні з представниками інших культур.

Ці проблеми являють собою комплексні виклики, які потребують багатоаспектного підходу для їхнього вирішення.

Авторки книги пропонує кілька рішень для проблем мовної адаптації українських біженців[12]:

Освітні ресурси: участь в індивідуальних і групових заняттях під керівництвом викладачів або волонтерів. Рекомендуються відкриті освітні платформи, такі як Coursera, Udemy, Duolingo, Mondly, UTalk, Ling App.

Соціальна інтеграція: залучення біженців до різних заходів, організованих соціальними організаціями та навчальними центрами. Це може допомогти знизити почуття ізоляції та поліпшити почуття приналежності.

Психологічна підтримка: надання консультацій психологами та підтримки соціальних працівників для зниження рівня стресу і тривоги.

Комунікація з носіями мови: сприяння спілкуванню з носіями мови для поліпшення мовних навичок і почуття приналежності до місцевої культури.

Розробка програм і методик: один із можливих напрямків для подальших досліджень - це розробка програм і методик, які сприятимуть успішній мовній адаптації. Ці програми повинні включати в себе синергію мовних курсів, основ міжкультурної комунікації та психологічної підтримки.

Створення спільнот: можливість створення онлайн та офлайн спільнот, де біженці можуть спілкуватися та підтримувати одне одного в процесі адаптації.

Державна та громадська підтримка: підтримка з боку держави та громадських організацій через розробку відповідних програм і стратегій адаптації.

Загалом авторки наголошують на необхідності комплексного та багатоаспектного підходу для розв'язання проблем мовної адаптації.

Звертає на себе увагу стаття Козирєва М.П. «Комунікативні бар’єри спілкування та шляхи їх подолання», у якій висвітлюються проблеми комунікативних бар'єрів та їх вплив цих перепон у омунікації на процес спілкування, фокусуючись на різноманітних аспектах цього явища. Одним із

ключових аспектів є розгляд впливу попереднього досвіду та знань на сприйняття інформації. Стаття підкреслює, що інтерпретація повідомлень може відрізнятися в залежності від рівня компетентності та попереднього досвіду комунікаторів, що призводить до небажаних варіацій у процесах кодування і декодування інформації [36].

Велика увага приділяється взаємовідносинам та розумінню між партнерами зі спілкування. Стаття вказує, що суб'єктивне сприйняття інформації може виникати через особливості власного досвіду, різницю у знаннях та уявленнях, бути зумовлене іншими чинниками, настроєм включно. Необхідно враховувати й вибіркове слухання, яке вказує на тенденцію блокування нової інформації, що суперечить наявним знанням, уявленням або ігнорується, щоб відповідати власним надбанням.

Оцінюються також аспекти оцінки інформації та її достовірності. Розглядається важливість довіри до джерела і вплив взаємного оцінювання партнерів на сприйняття інформації. Автор статті виділяє бар'єри фільтрації, які вказують на свідоме або несвідоме перекручення комунікативного повідомлення, і розглядають втрату інформації під час її переміщення від верхнього рівня ієрархії до нижчого і навпаки.

Особлива увага приділяється практичним шляхам подолання та попередження комунікативних бар'єрів. Зазначається необхідність постійного вдосконалення мовних навичок, гуманізації мовлення та розвитку умінь виразного мовлення. Важливість управління увагою та невербальними засобами спілкування також підкреслюється [36].

Завершальна частина статті акцентує увагу на тому, що усвідомлення та аналіз комунікативних бар'єрів сприяє досягненню мети та завдань спілкування, гармонізації взаємовідносин та налагодженню психологічного клімату в колективі. Автор визначає перспективи подальших досліджень у цьому напрямку, зокрема, у вивченні комунікативних бар'єрів у різних сферах життя з урахуванням різних характеристик особистості.

Концептуальною у межах нашого дослідження є й робота «До проблеми подолання мовного бар’єру у процесі спонтанної комунікації іноземною мовою студентів гуманітарних факультетів» Рудик Н.М. На думку автора, вивчення причин формування мовного бар'єру включає в себе ряд підходів та методів, спрямованих на розуміння та подолання цього явища.

У нашому аналізі враховано результати статті "Мовний бар'єр у студентів гуманітарних факультетів: психологічний аспект", де досліджувалася проблема мовного бар'єру серед студентів гуманітарних факультетів на основі педагогічних та психологічних підходів.

Аналізуючи психологічні причини формування мовного бар'єру серед студентства, авторка відзначає, що студенти часто стикаються з психологічними труднощами, зумовленими існуванням мовного бар'єру. Такі причини, як почуття невпевненості у власних знаннях та комплекси, виявились ключовими у комунікативних невдачах. Прояв цих невдач визначається наявністю різних психологічних проблем серед студентів на будь-якому етапі навчання [42]. У статті даються поради щодо методів подолання мовного бар’єру. Одним з найбільш продуктивних є подолання мовного бар’єру у процесі спонтанного спілкування. Ефективним вважають покращення власної вимови. Розширення словникового запасу та запобігання помилок під час власного висловлювання є також важливими аспектами вирішення цієї проблеми.

Відзначаються й труднощі, пов'язані з викладачем і методами навчання: студентам може бути важко подолати мовний бар'єр, якщо викладач і методи навчання виявляються недостатньо ефективними. Атмосфера навчання та підходи викладача відіграють важливу роль у формуванні мовного навчання. Якщо ці аспекти не враховуються, студентам доводиться долати труднощі самотужки із значними зусиллями [42].

Називаються й педагогічні умови для профілактики та подолання психологічного бар'єру: спрямованість на подолання психологічного бар'єру передбачає створення сприятливого навчального середовища. Стаття

рекомендує такі педагогічні умови, як створення клімату взаємної довіри, емоційної теплоти та безпеки. Підкреслено важливість позитивних емоцій під час занять та ситуацій успіху.

Проведений автором експеримент підтвердив, що гармонійне поєднання майстерності викладача та бажання студентів вивчити нове може суттєво поліпшити процес навчання та подолання мовного бар'єру. Учасники експерименту, які взаємодіяли в сприятливому навчальному середовищі, проявляли більшу активність, позитивно реагували на заняття та досягали успішних результатів у подоланні мовних труднощів.

Загалом, робота підкреслює важливість комплексного підходу до вивчення та подолання мовного бар'єру, враховуючи як психологічні, так і педагогічні аспекти цього явища.

Четвертою є робота «Причини виникнення комунікативних бар’єрів в процесі вивчення іноземних мов», авторки Кіш-Вайди Г. М., у якій можна виокремити підходи та методи, які допомагають розглядати цю проблему[33].

Мета статті полягає в ретельному розгляді причин виникнення комунікативних бар'єрів у студентів під час вивчення іноземних мов. Авторка використовує теоретико-методологічний підхід для осмислення психологічних аспектів цієї проблеми. Зокрема, розглядається взаємозв'язок між мовним бар'єром і психічним станом студентів, їхньою мотивацією та операціональними навичками спілкування.

В статті вказано на три основні групи чинників, які визначають виникнення комунікативних бар'єрів: мотиваційні, операціональні та соціально-психологічні. Автор вважає, що відсутність інтересу до навчання, захисна поведінка студентів перед викладачем, а також недостатня мотивація можуть викликати психологічний бар'єр. Операціональні фактори, пов'язані з неспроможністю застосовувати знання в спілкуванні та порушенням навичок спілкування, також визначаються як ключові.

У статті подано результати опитувань студентів та викладачів, які вказують на те, що основними причинами напруги у студентів є побоювання

помилок, відсутність достатніх мовних знань та невпевненість у власних здібностях. Вчена також визначає основні навички, необхідні для ефективного спілкування, та їх відсутність як чинник, що призводить до комунікативних бар'єрів [33].

На основі проведених досліджень авторка висуває пропозиції щодо подальших шляхів вивчення та подолання комунікативних бар'єрів. Зокрема, вона вказує на необхідність глибшого аналізу, систематизації та оцінки експериментальних даних, а також на розробку принципів та моделей, спрямованих на полегшення навчання іноземних мов серед студентів.

У статті Кіш-Вайди Г. М. підкреслюється соціальна значущість проблеми комунікативних бар'єрів у студентів, що вивчають іноземні мови. Автор наголошує на важливості детального вивчення мотиваційних, операціональних та соціально-психологічних чинників, які впливають на ефективність мовного спілкування [33]. Основні теоретичні аспекти вивчення причин виникнення комунікативних бар'єрів базуються на аналізі зарубіжної та вітчизняної літератури з психології.

Окрім того, автор звертає увагу на специфіку вивчення іноземних мов та особливості їх використання в повсякденному житті. Вона визначає, що вивчення іноземної мови повинне сприяти не лише лінгвістичним знанням, але й формуванню умінь та навичок практичного застосування мови у реальному спілкуванні.

Студенти, за словами автора, зазнають труднощі у подоланні комунікативних бар'єрів, такі як очікування невдач, підвищена тривожність, скутість та побоювання помилок. Автор припускає, що ці труднощі виникають через недостатню увагу до психолого-педагогічної підготовки студентів до іноземного спілкування, а також неврахування факторів професійної адаптації.

Таким чином, стаття пропонує нове розуміння механізмів виникнення комунікативних бар'єрів і підкреслює необхідність подальших досліджень для

розробки ефективних методів подолання цих бар'єрів та покращення якості вивчення іноземних мов.

Проаналізувавши всю інформацію, можна стверджувати, що автори виокремлюють низку проблем і викликів, які характерні і для нового соціокультурного явища - мовної адаптації біженців у новій країні.

Нижче перелічено деякі з цих проблем:

Бар'єри у спілкуванні: біженці стикаються з труднощами у спілкуванні через недостатнє знання мови нової країни. Це може призводити до ізоляції, складнощів в отриманні інформації та доступі до послуг.

Двомовна адаптація: багато біженців можуть підтримувати свою рідну мову, що створює спокусу використовувати її в повсякденному житті, а не вчити нову мову. Це може ускладнити процес мовної адаптації.

Стереотипи та упередженість: біженці можуть стикатися з упередженими поглядами та стереотипами з боку місцевих жителів, що може ускладнити їхню інтеграцію та спілкування.

Невпевненість і страх перед помилками: біженці можуть відчувати невпевненість і боятися робити помилки під час спілкування новою мовою, що може обмежувати їхні мовні навички.

Культурні відмінності у спілкуванні: культурні норми і правила спілкування можуть сильно відрізнятися від тих, до яких звикли біженці у своїй рідній країні. Це може викликати непорозуміння і конфлікти.

Доступ до освіти і роботи: обмежені мовні навички можуть ускладнювати доступ біженців до освіти і працевлаштування, що впливає на їхню соціальну інтеграцію та економічне благополуччя.

Психологічні аспекти: процес вивчення нової мови та адаптації може бути стресовим і спричиняти психологічні проблеми, такі як депресія та соціальна ізоляція.

Збереження культурної ідентичності: деякі біженці можуть турбуватися про збереження своєї культурної ідентичності під час адаптації до нової культури та мови.

Ставлення місцевих жителів: взаємодія з місцевими жителями може бути як позитивною, так і негативною, і ставлення оточуючих відіграє важливу роль у процесі мовної адаптації.

Ці проблеми можуть бути складними і багатофакторними, і дослідники прагнуть зрозуміти їхній вплив на процес адаптації та запропонувати рекомендації для поліпшення підтримки та інтеграції біженців у новій країні.

Автори проаналізованих досліджень по суті не пропонують конкретних рішень проблеми мовної адаптації біженців, однак вони обговорюють кілька аспектів, які можуть сприяти успішнішій мовній адаптації та інтеграції саме цієї групи людей, що змушені адаптуватися у нових для них умовах [13]. Серед інших чинників як найбільш ефективні визначаються:

Підготовка фахівців: автори наголошують на важливості підготовки працівників організацій, які працюють з біженцями, включно з курсами навчання мов, комунікації та розуміння культури. Це допомагає працівникам краще розуміти та підтримувати потреби біженців.

Освіта для дітей: спеціальні програми та курси для дітей біженців можуть допомогти їм швидше опанувати мову та успішно інтегруватися в шкільне середовище.

Підтримка в пошуку роботи: надання курсів і допомога в пошуках роботи може допомогти біженцям поліпшити своє економічне становище і зміцнити їхні позиції в новій країні.

Інформація та доступ до ресурсів: надання інформації про права та ресурси доступу до мовних курсів і послуг перекладу може значно полегшити процес адаптації.

Культурне розуміння: сприяння в розумінні культурних відмінностей і подібностей між культурою біженців і культурою країни прийому може сприяти взаєморозумінню і зменшити причини для виникнення конфліктів.

Підтримка психологічного благополуччя: психологічна підтримка може допомогти біженцям справлятися зі стресом і психологічними аспектами адаптації.

Взаємодія з місцевим населенням: стимулювання позитивної взаємодії та діалогу між біженцями та місцевими жителями може створити більш дружнє середовище для адаптації.

Ключовим чинником адаптації визнають мовна адаптація, яка відіграє вирішальну роль в успішній інтеграції біженців. Уміння вільно спілкуватися мовою країни прийому відкриває доступ до освіти, роботи та повсякденного життя[11].

Біженці стикаються з безліччю мовних труднощів, включно з недостатньою мовною підготовкою, культурними відмінностями та бар'єрами в спілкуванні. Біженці, переселяючись у нову країну, опиняються в ситуації, де вони стикаються з двома і більше культурами і мовами. Це створює бікультурне та білінгвальне середовище, де вони переплітають свої культурні та лінгвістичні ідентичності.

Організації та освітні заклади надають курси та програми, що допомагають біженцям опанувати нову мову. Прикладом є курси адаптації для дітей, які допомагають їм успішно інтегруватися в систему освіти Польщі [9].

Психологічна підтримка відіграє важливу роль у мовній адаптації. Біженці можуть зіткнутися з психологічним стресом, пов'язаним зі змінами в житті та спілкуванні новою мовою. Процеси адаптації можуть викликати в них тривожність і депресію. Надання інформації про права та ресурси, доступні для вивчення мови та культурної адаптації, може значно полегшити процес адаптації.

Взаємодія між біженцями та місцевим населенням сприяє кращій мовній адаптації. Підтримка і доброзичливе ставлення місцевих жителів можуть допомогти біженцям почуватися привітними і включеними в суспільство. Білінгвізм і знання кількох мов можуть бути ресурсом для біженців. Вони можуть використовувати свої мовні навички в освіті, роботі та міжкультурному діалозі [7].

Боротьба з мовними бар'єрами вимагає зусиль як з боку біженців, так і з боку організацій і суспільства загалом. Ефективна мовна адаптація є важливим кроком на шляху до успішної інтеграції біженців.

Ці висновки підкреслюють складність процесу мовної адаптації біженців і важливість надання їм підтримки та ресурсів для успішної інтеграції в новій країні.

1.2. Особливості формування мовного бар'єру та його вплив на адаптацію українських біженців у Польщі.

Міграція українських громадян до Польщі стала важливим аспектом демографічного та соціокультурного розвитку країни в останні десятиліття. Спочатку це була масова трудова міграція, але в період із 2022 до 2023 року ситуація зазнала змін через воєнні події в Україні, які змусили людей шукати притулок. Ці зміни позначилися на гендерних, вікових і соціальних статусах мігрантів, вплинувши на їхні комунікативні компетенції та рівень готовності до міжкультурної комунікації в умовах іншої країни та незвичного лінгвокультурного середовища.

Важливим завданням, з яким стикаються чимало українських біженців під час інтеграції, є з'ясування, чи відбувається процес інтеграції або адаптації. Інтеграція та адаптація являють собою різні концепції. Інтеграція передбачає взаємодію обох сторін (мігранта і приймаючого суспільства) зі збереженням власної ідентичності. Адаптація, з іншого боку, являє собою процес пристосування до нових умов, де акцент робиться на змінах у поведінці мігранта.

Серед трудових мігрантів і біженців воєнного часу фіксуються різні процеси. Трудові мігранти, як правило, стикаються з викликами, пов'язаними з інтеграцією в нове робоче середовище. Натомість біженці воєнного часу, крім аспектів трудової інтеграції, стикаються з ширшими проблемами, включно з пошуком притулку, соціальною адаптацією та психологічною

реабілітацією. Таким чином, їхні інтеграційні виклики охоплюють різні сфери життя, і процеси інтеграції та адаптації в їхньому досвіді тісно переплетені.

У цьому дослідженні ми розглядаємо, як формується мовний бар'єр та як він впливає на успішну адаптацію українців у польському суспільстві.

Мовний бар'єр являє собою труднощі та обмеження, з якими людина стикається у використанні певної мови. Цей бар'єр може проявлятися в неможливості чітко й ефективно висловлювати свої думки, розуміти співрозмовників або вільно спілкуватися через недостатні мовні навички. Мовний бар'єр може виникнути в різних ситуаціях, як-от навчання іноземної мови, переселення в країну з іншою офіційною мовою або взаємодія з людьми, які розмовляють різними мовами. Цей феномен може ускладнити міжкультурне спілкування і створити перешкоди для повноцінної взаємодії в різних соціальних сценаріях. [28, с. 445-452].

Потрібно звернути увагу на те, що значна міграція українців під час війни до Польщі зумовлена не лише спільним кордоном (до Молдови та Румунії, наприклад, поїхало зовсім мало українців), а й сподіванням на близькість мов, а відтак, на можливість розуміти співрозмовників і більш-менш вільно спілкуватися. Але виявилося, що в процесі спілкування вже на кордоні виникали проблеми і без допомоги перекладачів чи інших людей, які володіли як українською, так і польською, розв'язати їх було важко.

Розглянемо процес появу мовного бар’єру та причин, через які він формується. Перш за все, проаналізуємо лексичні та фонетичні відмінності. Хоча польська та українська мови мають багато спільного через свою слов'янську природу, наявні відмінності можуть створити мовний бар'єр. Цей бар'єр може мати різні наслідки, включно зі складнощами в повсякденному, професійному та соціальному житті. Тому для успішної адаптації та інтеграції важливо приділяти увагу подоланню цих мовних перешкод [10].

Одна з причин появи мовного бар’єру – наявність лексичних відмінностей, серед яких найчастіше зустрічаються:

«Фальшиві друзі перекладача»: слова, які в українській та польській мовах виглядають або звучать схоже, але мають різні значення. Наприклад, польське слово "ręka" та українське "ранка" звучать схоже, але перше означає "рука", а друге - "рана". Ці відмінності можуть створювати плутанину та непорозуміння.

Ще одним прикладом є слово "aktualny" у польській та "актуальний" в українській. Візуально вони здаються ідентичними, але в польській мові "aktualny" перекладається як "поточний" або "сучасний", тоді як в українській "актуальний" означає "на часі" або "значущий".

Специфічна лексика: кожна мова має свою унікальну лексику, яка відображає культурні та історичні особливості. Наприклад, терміни, пов'язані з традиційною кухнею або народними звичаями, можуть бути відсутні в іншій мові.

Приклад: Український "борщ" і польський "barszcz" позначають схожі, але не ідентичні страви.

Далі порівняємо, польську: "pierogi" та українську: "пиріг". Обидва терміни пов'язані з випічкою з пшеничного тіста і можуть мати різні начинки. Однак важливо зазначити, що в українській мові "пиріг" зазвичай означає печений виріб, тоді як польське "pierogi" найчастіше асоціюється з варениками - тістом, начиненим різноманітними інгредієнтами і зазвичай вареним.

"Запам'ятати" та "zapomnieć" - це слова з протилежними значеннями українською та польською мовами. "Запам'ятати" в українській мові означає здатність утримувати інформацію в пам'яті, роблячи її доступною для подальшого використання. Натомість "zapomnieć" у польській мові вказує на забуття або втрату інформації в пам'яті, що призводить до втрати здатності згадувати або використовувати певні дані. Таким чином, ці слова відображають протилежні процеси - збереження інформації та її втрату в пам'яті.

Наступними ідуть фонетичні відмінності. Фонетичні відмінності в мовленні українських біженців, які перебувають у Польщі, зазвичай не є

значними, і тому мовний бар'єр у цьому контексті здебільшого пов'язаний із граматичними та лексичними відмінностями між українською та польською мовами. Однак, деякі фонетичні особливості можуть спостерігатися в мовленні українців, які не мають досвіду спілкування польською мовою.

Нижче представлено деякі фонетичні аспекти, які можуть вплинути на мовний бар'єр в українців у Польщі [9]:

1. Акцент та інтонація: українці можуть мати український акцент при вимові польських слів. Це може позначитися на інтонації та наголосі в словах.

2. Вимова голосних: українська та польська мають схожі набори голосних, але деякі голосні звуки можуть мати різну артикуляцію. Наприклад, вимова голосних "і" та "и" може відрізнятися.

3. Вимова приголосних: у польській та українській мовах є схожі приголосні, але деякі з них можуть вимовлятися по-різному. Наприклад, у польській мові є звук "cz," який відсутній в українській, і навпаки, українська може мати "г" звук, який відсутній у деяких діалектах польської.

4. Складні поєднання приголосних: українці можуть зазнавати труднощів під час вимови деяких складних поєднань приголосних, характерних для польської мови.

Приклади несподіваних для нас розбіжностей:

Слово "дім" в українській ("дім") і в польській ("dom") схожі, але вимовляються по різному.

Українська: слово "молоко" вимовляється як [молоко].

Польська: слово "mleko" вимовляється як [млеко].

Українська: слово "сонце" вимовляється як [сонце].

Польська: слово "słońce" вимовляється як [суонце].

Українська: слово "річка" вимовляється як [річка].

Польська: слово "rzeka" вимовляється як [жека].

Українська: слово "місто" вимовляється як [город].

Польська: слово "miasto" вимовляється як [място].

Українська: слово "бабуся" вимовляється як [бабуся].

Польська: слово "babcia" вимовляється як [бапця].

Українська: слово "квітка" вимовляється як [квітка].

Польська: слово "kwiat" вимовляється як [квят].

Одна з найбільш значущих розбіжностей – вільний наголос в українській мові та фіксований (на передостанній голосній слова) у польській, що також іноді перешкоджає розумінню границі між словами, а отже й їх значення.

Розглянемо граматичні особливості. Відмінності у граматичних структурах можуть створити для українців перешкоди у процесі вивчення польської мови. Граматичний бар'єр між українською та польською мовами формується через низку суттєвих відмінностей у граматиці цих мов. Ці відмінності можуть викликати труднощі під час вивчення польської мови українцями та є причиною граматичних помилок. Ось деякі з основних граматичних особливостей, які можуть призвести до формування мовного бар'єру:

1. Граматичні відмінки: Система відмінків у польській та українській мовах багата і включає родовий, давальний, знахідний тощо. Важливо зазначити, що кількість відмінків в обох мовах однакова - сім. Однак закінчення слів у відповідному відмінку можуть бути незвичними та різними для кожної з цих мов. Це надає як польській, так і українській мовам своєї унікальності та особливостей у використанні граматичних форм, потребуючи уваги та ретельного вивчення під час опанування їхньої граматики.

Приклад: Українське "Дай мені книжку" та польське "Daj mi książkę" мають схожий зміст, але різні форми відмінків ("мені" та "mi").

2. Відмінювання іменників і прикметників: У польській мові існує багата система відмінювань іменників і прикметників за родами, числами та відмінками. В українській ця система більш спрощена. Українцям може знадобитися час, щоб навчитися правильно відмінювати слова польською[12].

Наприклад,

Іменники (книга - книги):

Польська: książka - książki (рід, число, відмінок).

Українська: книга - книги (рід, число).

Прикметники (красивий будинок - красиві будинки):

Польська: piękny dom - piękne domy (рід, число, відмінок).

Українська: красивий будинок - красиві будинки (рід, число).

У польській мові зміни відбуваються за родами (чоловічий, жіночий, середній), числами (однина, множина) і відмінками (називний, родовий і т.д.). В українській система більш спрощена, що може потребувати часу для повного освоєння для носіїв української мови. Це стає актуальним, особливо під час міграції, коли українцям доводиться адаптуватися до польського мовного середовища.

3. Складні граматичні часи: Польська мова має складнішу систему часів і видів, ніж українська. Це може викликати труднощі у визначенні правильного часу в реченні.

Наприклад, видово-часова система в польській та українській мовах демонструє певні відмінності, особливо в контексті майбутнього часу.

Польська:

У польській мові майбутній час виражається за допомогою форми дієслова, до якої додається відповідний суфікс. Наприклад:

буду читати - będę czytal.

будеш читати - będziesz czytal.

буде читати - będzie czytal.

Українська:

В українській мові майбутній час утворюється з використанням додаткових часток перед дієсловом. Приклади:

буду читати

будеш читати

буде читати

Відмінності:

Польська мова зазвичай більш розмежована у використанні форм майбутнього часу та видів, що може створити додаткові складнощі при виборі

правильної форми для передачі конкретного значення. В українській же майбутній час виражається простішими конструкціями з частками, що може бути більш звичним для носіїв української мови.

Ці відмінності можуть призвести до труднощів для українців, які вивчають польську, у визначенні правильного часу та виду в реченні через складнішу систему польської мови в цьому аспекті.

4.Особливості дієслів: Польська мова має свої особливості у відмінюванні дієслів, як-от вживання допоміжних дієслів "być" та "mieć" для утворення дієслів певного часу. В українській такі конструкції можуть бути відсутні або бути менш частими.

У відмінюванні дієслів польської та української мов існують певні особливості, що впливають на утворення часових форм.

Польська:

У польській мові активно використовуються допоміжні дієслова "być" (бути) та "mieć" (мати) для утворення часових форм. Приклади:

Я jestem - "я є" (теперішній час).

Я będę - "я буду" (майбутній час).

Я mam - "я маю" (теперішній час).

Українська:

В українській мові використання допоміжних дієслів для утворення часових форм менш поширене. Приклади:

Я є (теперішній час).

Я буду (майбутній час).

Я маю (теперішній час).

Відмінності:

Основна відмінність полягає у ступені активного використання допоміжних дієслів у польській мові, де вони широко застосовуються для вираження різних часових форм. В українській, хоча такі конструкції також існують, вони можуть бути менш вираженими та використовуватися стриманіше.

Ці особливості змінювання дієслів можуть стати викликом для українців, які вивчають польську, і вимагати додаткової уваги до правильного використання допоміжних дієслів відповідно до контексту та часу.

5.Особливості словотворення: Українська та польська мають різні правила утворення слів, включно з префіксами та суфіксами. Це може призвести до відмінностей в утворенні слів та їх написанні.

Приклад:

В українській мові використовується слово "вчитись", де вказує на напрямок дії "вчити" , і суфікс "-ся" виражає зворотність.

У польській мові аналогічне слово "uczyć się" також містить префікс "u-" та суфікс "-ć się", що позначають процес навчання. Таким чином, "uczyć się" також перекладається як "вчитися".

Відмінності:

Різні префікси та суфікси, що застосовуються у словотворенні, відображають відмінності в граматичних правилах і морфології між українською та польською. Українське "вчитись" і польське "uczyć się" є прикладами того, як ці відмінності можуть проявлятися у створенні слів та їхньому формуванні в контексті навчального процесу.

Ці граматичні відмінності можуть створити бар'єр для українців, які вивчають польську мову, і можуть призвести до помилок у мовленні та написанні. Однак із достатньою практикою та навчанням більшість людей можуть успішно подолати цей мовний бар'єр і опанувати польську мову.

Останніми та не менш важливими є соціокультурні відмінності.

Соціокультурні відмінності між людьми з різних країн або культур можуть мати значний вплив на виникнення мовного бар'єру. Ось деякі з таких відмінностей [8]:

Культурний контекст і виховання: різні культури можуть надавати різного значення певним словам або виразам. Наприклад, в одній культурі непристойні слова можуть вживатися в жартах або в побуті, тоді як в іншій вони можуть вважатися образливими.

Суспільні норми та повага: поняття поваги та ввічливості можуть сильно відрізнятися в різних культурах. Деякі вирази, які в одній культурі здаються нормальними, можуть образити або викликати непорозуміння в іншій.

Жести і міміка: жести і міміка можуть мати різні значення в різних культурах. Наприклад, піднятий великий палець може означати "добре" в одній культурі та "образу" в іншій.

Табу і чутливі теми: деякі теми можуть бути табу або чутливими в одній культурі, але не в іншій. Це може призвести до неприємних ситуацій, якщо люди з різних культур обговорюють ці теми.

Стереотипи та упередженість: упередженість і стереотипи можуть впливати на сприйняття мови та спілкування. Деякі люди можуть мати упереджені уявлення про того, хто розмовляє іноземною мовою, що може викликати негативну реакцію.

У контексті польсько-українських стосунків стереотипи та упередженість можуть проявлятися в різних сферах, впливаючи на сприйняття мови та спілкування. Наприклад, існує стереотип про те, що українці, які працюють у Польщі, можуть стикатися з негативними уявленнями щодо своїх мовних навичок, що, своєю чергою, впливає на їхню соціальну адаптацію.

В одному з випадків, упередженість може проявитися в недооцінці українців, які розмовляють рідною мовою, у професійному середовищі. Це може позначатися на можливостях просування кар'єрними сходами, а також створювати атмосферу, в якій люди можуть почуватися незручно через свій мовний бекграунд.

Важливо протистояти подібним стереотипам, щоб побудувати взаєморозуміння та співпрацю між обома країнами. Це також вимагає зусиль у галузі освіти та культурного обміну, щоб люди могли краще розуміти розмаїття і збагачення, яке приносить багатомовність і багатокультурне середовище.

Отже, який же вплив мовного бар'єру на адаптацію. Мовний бар'єр може ускладнити звичайні суспільні взаємодії, такі як покупки в крамницях, відвідування лікаря або спілкування з сусідами.

На ринку праці українці можуть зіткнутися з перешкодами під час пошуку роботи чи просування по службі через недостатнє знання польської мови. Обмежене розуміння мови може ускладнити розуміння польської культури, історії та соціальних норм.

Для успішної адаптації українських біженців у польському суспільстві критично важливо розробити стратегії та методи подолання мовного бар'єру. Це не тільки допоможе їм у повсякденному житті, а й сприяє створенню міцних міжкультурних зв'язків та зміцненню суспільної єдності.

1.3. Аналіз існуючих методів та засобів подолання мовного бар'єру.

Перемога над мовним бар'єром є важливим аспектом співжиття у сучасному світі, де глобалізація та міжкультурна взаємодія стають дедалі вагомішими. Подолання цього бар'єру сприяє ефективнішій комунікації між людьми з різних культур і країн, сприяючи встановленню плідних стосунків як в особистій, так і в професійній сфері.

Мовний бар'єр може перешкоджати обміну ідеями, знаннями та досвідом, обмежуючи доступ до нових можливостей і ресурсів. Подолання цього бар'єру створює умови для збагачення культурного досвіду, поглиблює взаєморозуміння та сприяє розвитку толерантності.

У сучасному світі, де кордони стираються і люди стикаються з розмаїттям культур і мов, уміння ефективно спілкуватися різними мовами стає ключовою навичкою. Це не тільки розширює індивідуальні горизонти, а й також сприяє формуванню глобальної спільноти, де люди можуть спільно працювати над розв'язанням світових проблем і сприяти сталому розвитку суспільства. Таким чином, подолання мовного бар'єру відіграє суттєву роль у формуванні відкритого та інклюзивного світу.

Є декілька усталених форм адаптації у новій країни перебування. Це, перш за все. Організовані державою, освітніми закладами чи приватні форми навчання мові.

Традиційні курси польської мови. Мовні курси - це освітні програми або заняття, створені для навчання людей іноземним мовам або для поліпшення їхніх знань і навичок у певній мові. Вони можуть мати різні формати та методи навчання, і їхні цілі можуть варіюватися залежно від потреб учнів.

Інтенсивні курси:

Заняття, спрямовані на швидке освоєння польського базового рівня для повсякденного спілкування. Інтенсивні мовні курси - це форма навчання, яка характеризується вищою інтенсивністю та швидкістю навчання порівняно зі звичайними курсами. Вони призначені для студентів, які хочуть посилити свої зусилля з вивчення мови та швидко досягти певних цілей в оволодінні нею. Ось основні риси інтенсивних мовних курсів:

Збільшена кількість навчальних годин: Інтенсивні курси надають більшу кількість навчальних годин на тиждень порівняно зі звичайними курсами. Це може варіюватися від 20 до 40 і більше годин на тиждень.

Швидкий темп навчання: Програми інтенсивних курсів зазвичай охоплюють матеріал, який вивчається на триваліших курсах, за коротший термін. Навчальні завдання та домашні завдання також можуть бути більш інтенсивними та вимогливими.

Фокус на практичному використанні: Інтенсивні курси зазвичай приділяють більше уваги розмовній практиці та практичному застосуванню мови. Вони можуть включати в себе інтенсивні розмовні практики та симуляції реальних ситуацій [3].

Цілеспрямованість: Інтенсивні курси можуть мати більш конкретні цілі, як-от підготовка до іспитів з мови, швидке оволодіння мовою для роботи або навчання за кордоном, а також для термінових потреб у вивченні мови.

Спеціалізовані курси. Курси, що фокусуються на певній тематиці, наприклад, вивчення бізнес-польської або польської для медичних

працівників. Спеціалізовані мовні курси - це форма навчання, призначена для вивчення мови з акцентом на конкретну сферу знань, професійні навички або предметну область. Вони розробляються з урахуванням потреб певної аудиторії, яка хоче оволодіти мовою з метою роботи, навчання або спілкування в конкретній сфері. Ось деякі характеристики спеціалізованих мовних курсів[7]:

1. орієнтованість на певну сферу: Ці курси фокусуються на певній сфері знань або професійній галузі, такій як медицина, юриспруденція, бізнес, інформаційні технології, авіація, туризм тощо. Вони розробляються з урахуванням специфічної термінології, практичних навичок і комунікативних ситуацій, характерних для цієї галузі.

2. Професійна орієнтація: Спеціалізовані курси часто спрямовані на професійне навчання і допомагають студентам оволодіти мовою, необхідною для успішної роботи в конкретній сфері. Вони можуть включати в себе вивчення спеціалізованих тем, таких як правила і норми цієї галузі, професійну комунікацію та документацію.

3. Специфічна термінологія: Спеціалізовані мовні курси вводять студентів у специфічну термінологію та лексику, що використовується в цій галузі. Це допомагає студентам розуміти і використовувати спеціалізовані терміни та вирази.

Спеціалізовані мовні курси вводять студентів у специфічну термінологію та лексику, що застосовується в конкретній галузі. Це сприяє глибшому розумінню та використанню спеціалізованих термінів і виразів. Прикладом таких курсів є навчальні програми в Україні, орієнтовані на трудову міграцію, де люди, переважно чоловіки працездатного віку, прагнуть освоїти польську мову. Раніше, за сприятливих умов, вони проходили перший модуль інтенсивного вивчення мови, а потім їхні сім'ї приєднувалися до навчання.

У контексті сучасних викликів, таких як війна, тенденції змінилися, і вивчення мови часто розпочинається вже за кордоном, що тягне за собою певні

організаційні труднощі для людей різного віку та з різним ступенем мотивації з боку сторони, що приймає. Важливим аспектом є й те, що в Україні люди часто самостійно оплачують навчання на мовних курсах, що слугує додатковим стимулом для навчання. У Польщі ж фінансування курсів, здебільшого, надається країною, що є однією з форм благодійності. Це додатково підкреслює важливість вивчення мови в контексті трудової міграції та різних чинників, що впливають на організацію та мотивацію в процесі навчання.

Індивідуальні заняття. Заняття з викладачем віч-на-віч для найбільш глибокого занурення в мовне середовище. Індивідуальні заняття (або приватні уроки) - це форма навчання, за якої людина працює з учителем або інструктором один на один, без участі інших. Ця форма навчання надає унікальні переваги та може бути застосована в різних контекстах[1]:

1. Персоналізоване навчання: Індивідуальні заняття дають змогу викладачу повністю зосередитися на потребах і рівні знань конкретного «учня». Це дає змогу розробляти навчальні програми та методики, що відповідають індивідуальним цілям і здібностям учня.

2. Прискорене навчання: Індивідуальні заняття можуть сприяти швидшому прогресу, оскільки вчитель може адаптувати темп навчання під конкретного здобувача знань.

3. Корекція помилок: Учитель може одразу ж виявляти та виправляти помилки студента, що допомагає уникати закріплення невірних навичок.

4. Конфіденційність: На індивідуальних уроках людина може вільно ставити запитання й обговорювати теми, які могли б бути невідповідними або непродуктивними в груповому середовищі.

Індивідуальні заняття можуть проводитися з різних предметів і дисциплін, включно з мовним навчанням. Вони найбільш ефективні, коли потрібен персональний підхід та індивідуальна увага до людини, що навчається [3].

Наприклад, Університети в містах Гданськ, Вроцлав, Варшава, Люблін проводять благодійні індивідуальні заняття з тими, хто цього потребує. Щоб отримати цю можливість, потрібно написати на пошту університетів та домовитись про заняття. Вчителі: польські волонтери та студенти, які допомагають опанувати мову.

Також, в сучасному світі популярні і технологічні засоби, такі як мовні програми Duolingo, Babbel, Memrise та інші , що дозволяють вивчати польську мову в інтерактивній формі.

Це популярні додатки для вивчення іноземних мов. Вони можуть бути корисним для українських біженців у Польщі з кількох причин [5]:

1. безкоштовне навчання: додаток надає безкоштовний доступ до основних курсів української та польської мов, що може допомогти біженцям опанувати польську, яка може бути корисною для спілкування та пошуку роботи в Польщі.

2) Інтерактивне навчання: додаток пропонує інтерактивні уроки, включно з вправами на вимову, читання, письмо та граматику, що допомагає розвивати різні мовні навички.

3.Спілкування: додаток також пропонує розділ "Спілкування", де користувачі можуть навчатися і спілкуватися з носіями мови. Це може бути корисним для практики розмовних навичок.

Що стосується тарифних планів, то кожен з них надає безкоштовний доступ до основних функцій, але також має платні підписки, звані версії Plus, які виключають рекламу, надають необмежену кількість «життів» (для проходження уроків) і доступ до офлайн-режиму. Вартість версії Plus зазвичай становить близько 10 доларів на місяць.

Цей тип застосунку націлений на навчання іноземних мов в інтерактивній і доступній формі. Крім української та польської, він надає курси з багатьох інших мов.

Також, з нових методів використовують ще й онлайн-курси. Платформи на кшталт Coursera або Udemy пропонують курси польської мови з можливістю отримання сертифікату після закінчення.

Онлайн-мовні курси - це освітні програми, призначені для вивчення іноземних мов через інтернет. Вони надають усім бажаючим можливість навчатися та вдосконалювати свої навички в говорінні, читанні, письмі та розумінні на слух мовою, яку вони вивчають. Ось основні характеристики онлайн-мовних курсів [12]:

1. Доступність: Онлайн-курси доступні в будь-який час і в будь-якому місці з підключенням до інтернету. Це зручно для людей, які можуть навчатися у зручний для них час, навіть якщо вони перебувають у різних часових поясах або перебувають у дорозі.

2) Інтерактивність: Багато онлайн-курсів пропонують інтерактивні завдання, відеоуроки, аудіоматеріали та навіть можливість спілкування з носіями мови через чати або відеоконференції. Це сприяє розвитку різних навичок, включно з усним мовленням і розумінням на слух.

3. Змішаний підхід: Багато курсів пропонують комбінований (гібридний) підхід, включно з онлайн-уроками та офлайн-заняттями з викладачем. Це може збагатити навчання та посилити взаємодію з іншими здобувачами знання та викладачами.

4. Самостійне навчання: Онлайн-курси підходять для самостійних студентів, які можуть навчатися у своєму власному темпі та обирати, знання яких частин мови або інших аспектів мовознавства чи практичного володіння мовою їм потрібно посилити.

7. Оцінювання та сертифікація: Багато курсів надають оцінювання знань і видають сертифікати, що може бути корисним для резюме або подальшої освіти. Наприклад, ОсвітаПоль, EuroStudy, IM Іноземна Мова.

Отже, для успішного подолання мовного бар'єру українськими біженцями у Польщі важливо комбінувати різноманітні методи та підходи оволодіння польською мовою. Тільки комплексний підхід, що враховує

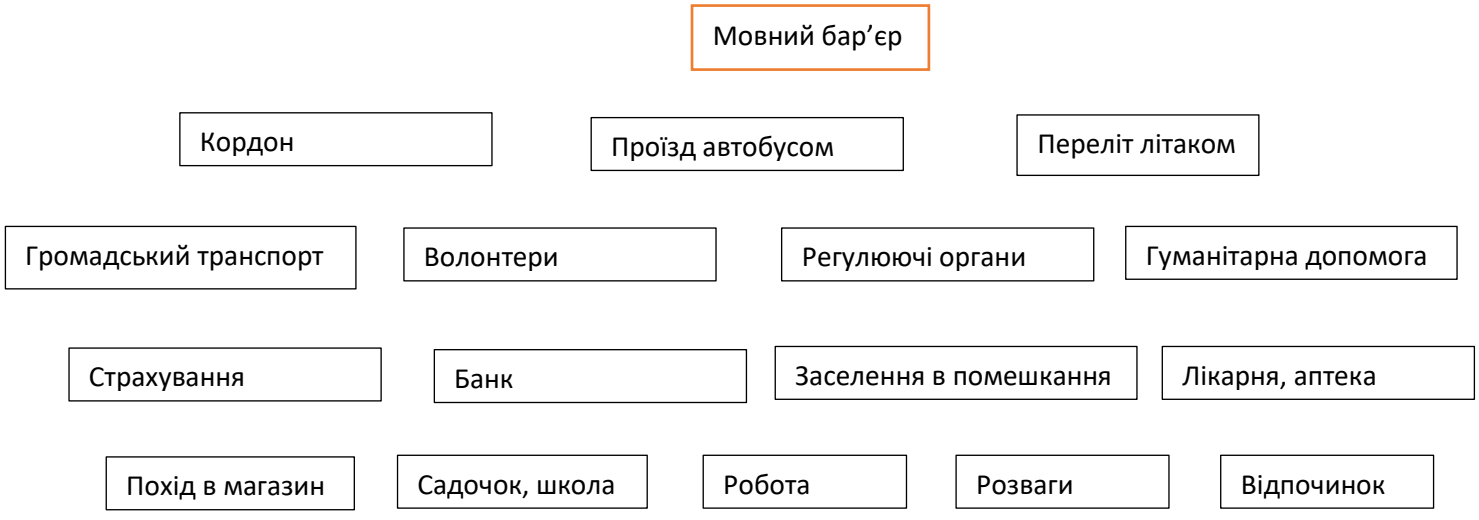
індивідуальні особливості та потреби кожного тимчасового переселенця, може забезпечити ефективну адаптацію у польському суспільстві.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СФЕР ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ БІЖЕНЦІВ ТА ЇХ КОМУНІКАТИВНИХ ПОТРЕБ

2.1. Ідентифікація основних сфер життєдіяльності, у яких виникають складнощі через мовний бар'єр.

Ідентифікація основних сфер життєдіяльності, в яких виникають складнощі через мовний бар'єр, відіграє важливу роль в адаптації українських біженців у Польщі. Розуміння та володіння мовою місцевого населення мають велике значення для успішної інтеграції та забезпечення комфортного життя в новій країні.

Мовний бар'єр може стати перешкодою на шляху до отримання медичної допомоги, освіти, роботи і навіть повсякденних завдань, як-от похід у магазин або взаємодія з офіційними інстанціями. У цьому розділі розглянемо основні сфери, де мовний бар'єр може створювати складнощі, а також запропонуємо практичні поради та рекомендації щодо їхнього подолання, щоб допомогти біженцям успішно інтегруватися в суспільство Польщі (діаграма 1)

Діаграма 1. Проблемні ситуації, у яких перш за все виявляється мовний бар’єр

1) Перетин кордону є однією з найважливіших і початкових точок для українських біженців, які прибувають до Польщі. Мовний бар'єр може створити проблеми на цьому етапі взаємодії з прикордонними службами. Ось докладніше про те, які труднощі можуть виникнути:

Розуміння інструкцій і вимог: Прикордонні служби можуть давати різні інструкції та вимоги під час в'їзду в країну. Це може охоплювати заповнення митних і міграційних документів, надання документів, пов'язаних із правом на в'їзд, і дотримання певних процедур і правил. Якщо українські біженці не розуміють ці інструкції та вимоги через мовний бар'єр, це може спричинити затримку або інші проблеми на кордоні.

Діалоги з прикордонними службовцями: Прикордонні служби можуть ставити запитання і проводити бесіди з прибуваючими. Це може бути пов'язано з метою поїздки, місцем проживання, засобами існування та іншими питаннями. Українські біженці повинні мати можливість розуміти ці питання і надавати відповіді на них, щоб довести легітимність свого перебування в країні.

Документація: Під час перетину кордону можуть знадобитися різні документи, як-от закордонні паспорти, дозволи на проживання та інші. Якщо біженці не можуть розуміти, які документи їм потрібні, як їх заповнювати і надавати, це може спричинити проблеми з в'їздом.

2)Переліт літаком: під час перельоту літаком, коли виникає необхідність вирушити з Польщі в іншу країну, оскільки авіаперельоти з України під час війни неможливі, мовний бар'єр може стати проблемою в таких аспектах:

Взаємодія з персоналом аеропорту: пасажири, які прибувають і відлітають, повинні мати справу з різними співробітниками аеропорту, такими як служба безпеки, співробітники реєстрації, агенти авіакомпанії та інші. Нездатність розуміти інструкції та запитання персоналу може створити проблеми під час реєстрації на рейс, проходження контролю безпеки та інших обов’язкових в умовах міжнародних перельотів процедур. Важливо відзначити, що в умовах війни повітряний простір України закритий для

пасажирських літаків, тому такі ситуації можливі лише тоді, коли українські біженці змінюють країну перебування та вилітають з Польщі до інших країн.

Розуміння інформації та анонсів англійською або польською: в аеропортах і на борту літаків інформація часто надається англійською або польською мовами. Це включає в себе інформацію про час вильоту, гейти, зміни в розкладі та безпеку. Якщо пасажири не можуть розуміти ці об’яви, це може призвести до непорозумінь і затримок.

Рішення для пом'якшення цих труднощів можуть включати в себе використання перекладацьких додатків на смартфонах, вивчення основної лексики і фраз англійською або польською мовами перед перельотом, а також прохання про допомогу до персоналу аеропорту в разі труднощів, але потрібно бути готовим до того, що більшість частина персоналу, яка не працює на міжнародних рейсах, володіє лише польською.

3) Проїзд автобусом і громадським транспортом: мовний бар'єр може створити складнощі під час використання автобусів і громадського транспорту в Польщі.

Купівля квитків: розуміння тарифів, процедур купівлі квитків і маршрутів може бути викликом, особливо якщо інформація надається польською мовою. Це може призвести до помилок у виборі квитків або додаткових витрат.

Навігація: розуміння розкладу автобусів, маршрутів і зупинок також може бути проблемою, особливо для новоприбулих біженців, які не знайомі з місцевістю.

Спілкування з водіями і пасажирами: взаємодія з водіями і пасажирами в громадському транспорті може вимагати обміну інформацією про маршрут, зупинки та інші деталі. Якщо пасажири не розмовляють польською або англійською, це може викликати труднощі в разі необхідності поставити запитання або отримати допомогу.

Важливо зазначити, що в Польщі молоде покоління зазвичай добре володіє англійською, що може полегшити комунікацію. Проте представники

старшого покоління частіше мають добрі знання російської мови і можуть зрозуміти запитання, хоча дадуть відповідь польською. Важливо враховувати, що, на відміну від передвоєнного періоду, коли перехід на російську мову був можливий, нині це часто категорично відхиляється.

Для поліпшення ситуації біженцям рекомендується вивчити основні фрази, пов'язані з використанням громадського транспорту польською мовою, а також використовувати мобільні додатки для навігації та оплати квитків. Важливо також пам'ятати, що у великих містах Польщі громадський транспорт чудово організований, і співробітники можуть бути більш активними в наданні допомоги пасажирам, навіть якщо у них є мовний бар'єр.

4) Спілкування з волонтерами: спілкування з волонтерами може бути важливим аспектом адаптації українських біженців у Польщі, але мовний бар'єр може створювати труднощі і в таких ситуаціях.

Розуміння інструкцій: волонтери можуть надавати інформацію про процедури, послуги та можливості для біженців. Якщо українські біженці не можуть розуміти інструкції та поради, це може ускладнити доступ до важливих ресурсів і підтримки.

Участь у бесідах про допомогу: волонтери можуть надавати психологічну та соціальну підтримку, обговорювати проблеми та потреби біженців. Мовний бар'єр може ускладнити ефективне спілкування і вираження потреб.

Орієнтація в соціальних службах: волонтери можуть допомагати біженцям орієнтуватися в місцевих соціальних службах і програмах допомоги. Нездатність розуміти інформацію про такі служби може ускладнити доступ до важливих ресурсів і підтримки.

Для подолання мовних труднощів під час спілкування з волонтерами українським біженцям можуть допомогти перекладачі або волонтери, які володіють мовою біженців.

5) Спілкування в регулюючих органах. Спілкування з представниками міграційної служби та іншими державними органами може бути критично

важливим для юридичного статусу та прав перебування в країні. Мовний бар'єр може спричинити проблеми:

Розуміння процедур і правил: без розуміння процедур і правил взаємодії з міграційними службами, біженці можуть зіткнутися з труднощами під час оформлення документів, продовження статусу або у вирішенні інших питань, пов’язаних із юридичними аспектами перебування в чужій країні.

Обмін інформацією та документами: обов'язково буде необхідно обмінюватися інформацією та документами з представниками державних органів. Нездатність розуміти і надавати необхідну інформацію може викликати затримки і непорозуміння.

Дотримання термінів і зобов'язань: розуміння термінів і зобов'язань за законодавством може бути ключовим аспектом збереження юридичного статусу в країні прибуття.

Для розв'язання цих проблем українським біженцям рекомендується звернутися по допомогу до організацій або адвокатів, що спеціалізуються на правах біженців, і мати перекладача або представника, який розмовляє польською або англійською, на зустрічі з представниками міграційних органів.

6) Оформлення та отримання гуманітарної допомоги. Отримання гуманітарної допомоги може бути важливим для біженців, але мовний бар'єр може створювати труднощі в таких аспектах.

Заповнення форм: для отримання гуманітарної допомоги може знадобитися заповнення різних форм, зокрема для запиту допомоги та документації. Без розуміння, як заповнювати ці форми, біженці можуть зіткнутися з труднощами.

Розуміння документації: документація, пов'язана з гуманітарною допомогою, може містити інформацію про правила, умови та процедури. Нездатність розуміти цю документацію може призвести до помилок і затримок в отриманні допомоги.

Для подолання цих труднощів, біженцям рекомендується звертатися до організацій, що надають гуманітарну допомогу, і запитувати допомогу в

заповненні документації та інтерпретації правил. Також корисно використовувати письмову інформацію англійською або польською мовами, що описує процедури і доступні ресурси.

7)Оформлення страховки. Оформлення страховки може бути важливим для забезпечення фінансової безпеки, але мовний бар'єр може створювати труднощі в таких ситуаціях

Спілкування з представниками страхових компаній: для купівлі страховки і розуміння її умов необхідне спілкування з представниками страхових компаній. Нерозуміння умов страхування і зобов'язань може призвести до непорозумінь і невірних очікувань.

Розуміння умов страхування: страхові поліси містять безліч умов і обмежень. Мовний бар'єр може створити проблеми під час інтерпретації термінів і правил страхування.

Для вирішення цих труднощів рекомендується використання послуг перекладача або представника, який розмовляє польською або англійською, під час оформлення страхової угоди.

8) Похід у банк, відкриття рахунку:

Відкриття банківського рахунку може бути важливим для управління фінансами та отримання зарплати, але мовний бар'єр може створювати труднощі в таких аспектах:

Взаємодія з банківським персоналом: для відкриття рахунку та обговорення банківських послуг необхідне спілкування з персоналом банку. Нездатність розуміти умови та процедури може викликати труднощі під час відкриття рахунку.

Розуміння банківських послуг: банки пропонують різноманітні послуги, і розуміння, які з них найбільш підходять для конкретних потреб, може бути складним без знання мови.

Для розв'язання цих проблем рекомендується використовувати послуги перекладача або представника, який розмовляє польською або англійською, під час походу в банк.

9)Заселення в приміщення. Заселення в орендоване житло вимагає спілкування з агентами нерухомості та підписання орендних договорів. Мовний бар'єр може спричинити такі проблеми.

Підписання орендних договорів: розуміння умов оренди та зобов'язань, описаних в орендному договорі, критично важливе для уникнення непорозумінь і юридичних проблем.

Взаємодія з агентами нерухомості: взаємодія з агентами з оренди житла, розуміння пропонованих опцій та обговорення умов оренди може бути складною без знання мови.

10) Похід у продовольчий магазин і продуктовий магазин. Мовний бар'єр може викликати такі труднощі під час походу в магазин:

Читання міток на продуктах: мітки на продуктах, включно з інформацією про склад, термін придатності, харчову цінність та інструкції з приготування, зазвичай надаються мовою країни. Нездатність розуміти цю інформацію може спричинити вибір невідповідних продуктів або можливі проблеми з харчовою безпекою.

Спілкування з продавцями: за необхідності поставити запитання про продукти, запросити допомогу або роз'яснення, спілкування з продавцями може стати проблемою без знання місцевої мови.

Для розв'язання цих проблем біженцям рекомендується вивчити основні фрази і слова мовою країни, використовувати перекладачі на смартфонах і, за необхідності, звертатися до інших покупців по допомогу.

11) Похід до аптеки. Відвідування аптеки може бути важливим для отримання ліків і медичних товарів, але мовний бар'єр може спричинити такі складнощі:

Розуміння інструкцій із застосування ліків: інструкції із застосування ліків і дозування часто надаються мовою країни перебування. Неправильне застосування ліків може спричинити проблеми зі здоров'ям.

Консультації з фармацевтом: для отримання рекомендацій від фармацевта або уточнення інформації про ліки може знадобитися спілкування. Без знання мови це може бути важко.

Для вирішення цих проблем біженцям рекомендується використовувати послуги перекладача або перекладацькі додатки під час відвідування аптеки.

12) Похід до лікарні. Відвідування лікарні може бути невідкладним у разі медичних проблем, але мовний бар'єр може викликати такі труднощі:

Спілкування з медичним персоналом: важливе спілкування з лікарями, медсестрами та іншими медичними працівниками може вимагати розуміння симптомів, історії хвороби та рекомендацій.

Розуміння медичних рецептів та інструкцій: нездатність розуміти медичні рецепти та інструкції з лікування може викликати труднощі в правильному лікуванні.

Для вирішення цих проблем рекомендується використовувати послуги перекладача або перекладацькі додатки під час відвідування лікарні. Важливо також мати при собі медичну документацію і список алергій потрібною мовою, щоб полегшити лікарям розуміння вашої медичної історії.

13) Похід до садочка/школи. Розмови з учителями та адміністрацією освітніх закладів можуть бути складними для українських біженців через мовний бар'єр. Важливо розуміти, що успішна адаптація дітей у місцевій системі освіти відіграє важливу роль у їхньому майбутньому. Проблеми можуть виникнути в таких аспектах:

Спілкування з учителями: розуміння освітніх вимог і потреб вашої дитини може бути складним без знання мови.

Взаємодія з адміністрацією: вирішення питань, пов'язаних зі вступом до навчального закладу та іншими адміністративними питаннями, може вимагати спілкування з адміністрацією, що також може стати проблемою.

Для розв'язання цих проблем рекомендується звертатися в організації та офіційні служби, що надають послуги підтримки біженцям. Вони можуть

надати перекладача на зустрічі в школі або садочку, а також допомогти в оформленні документів і роз'ясненні правил освіти.

14) Спілкування на роботі

Співбесіди та взаємодія на робочому місці можуть бути складними для біженців без знання місцевої мови. Проблеми можуть виникнути в таких аспектах.

Співбесіди: розуміння запитань на співбесідах та ефективне представлення себе можуть бути складними без навичок володіння мовою.

Взаємодія з колегами та начальством: спілкування на робочому місці, розуміння інструкцій та інструкцій начальства, а також взаємодія з колегами, вимагають володіння місцевою мовою.

Для вирішення цих проблем рекомендується:

Пошук роботодавця, який надає послуги перекладача або підтримує іноземців в адаптації.

Участь у мовних курсах для поліпшення навичок спілкування польською мовою.

Звернення до місцевих організацій та агентств, що спеціалізуються на працевлаштуванні біженців, для отримання порад і підтримки.

15) Розваги та відпочинок. Для участі в розвагах і відпочинку, таких як кінофільми, театральні постановки та інші розважальні заходи, мовний бар'єр також може створити складнощі. Проблеми можуть виникнути в таких аспектах:

Розуміння розважальних заходів: нездатність розуміти діалоги та контекст розваг може зменшити задоволення від них, або взагалі створити непередбачувані і не завжди комфортні ситуації.

Взаємодія на культурних заходах: взаємодія з іншими учасниками на культурних подіях, як-от концерти та виставки, може бути обмежена через мовні труднощі.

Отже, ідентифікація основних сфер життєдіяльності, в яких виникають складнощі через мовний бар'єр, дає змогу більш ефективно підготуватися до

адаптації в новій країні. Від перетину кордону та відвідування медичних закладів до навчання та роботи, мовний бар'єр може стати значною перешкодою. Однак за наявності правильних стратегій та підтримки можна успішно подолати ці складнощі.

Інтеграція в суспільство та адаптація до нових умов та повсякденне життя стають комфортнішими, коли приділяється увага вивченню місцевої мови та використанню ресурсів, що надаються державою та суспільством для підтримки біженців. Практика, навчання та співпраця з місцевими організаціями та групами також відіграють важливу роль у подоланні мовних бар'єрів, що допомагає біженцям успішно інтегруватися в новій країні.

2.2. Проведення аналізу мовних потреб українських біженців у Польщі.

Проведення аналізу мовних потреб українських біженців у Польщі є важливим етапом у підготовці та наданні допомоги цій вразливій групі. Мовний бар'єр може суттєво вплинути на їхню здатність спілкуватися, отримувати доступ до соціальних і медичних послуг, навчання, працевлаштування та самостійного життя в новій країні. Розуміння конкретних потреб і рівня мовної компетенції біженців дає змогу ефективно адаптувати програми підтримки та забезпечити більш успішну інтеграцію в суспільство.

У цьому розділі ми розглянемо методику проведення аналізу, включно з визначенням мовних рівнів, ідентифікацією основних галузей, у яких потрібна допомога, і врахуванням специфічних потреб різних груп біженців. При розробці програм і ресурсів для вивчення польської мови враховуються як початкові навички, так і цілі адаптації кожної людини. Такий підхід сприяє ефективнішій інтеграції та кращому розумінню і задоволенню потреб українських біженців від війни в суспільстві Польщі [10].

Аналіз мовних потреб українських біженців у Польщі може бути виконано з використанням різних методик і джерел інформації. Ось кілька способів, як можна провести такий аналіз:

1) Анкетування: анкети є ефективним інструментом для збору інформації про мовні потреби біженців. Анкети можуть містити запитання про поточні мовні навички, рівень володіння польською або іншими мовами, а також про конкретні сфери, в яких потрібна підтримка (наприклад, медичне обслуговування, освіта, працевлаштування).

2) Перегляд відео та інтерв'ю: відеоінтерв'ю та інтерв'ю з біженцями можуть надати цінну інформацію про те, які мовні труднощі вони відчувають у повсякденному житті. Люди можуть розповісти про свій досвід і описати конкретні ситуації, у яких мовний бар'єр створює/ створив проблеми.

3) Аналіз статистичних даних: статистичні дані про склад біженського населення, його вік, освіту та професійний досвід можуть також допомогти визначити мовні потреби. Наприклад, сім'ї з дітьми можуть мати особливі потреби в освіті та взаємодії з освітніми установами.

4) Аналіз літератури та статей: читання наукових статей і літератури за темою адаптації біженців може надати контекст та інформацію про типові мовні виклики, з якими стикаються біженці. Це може допомогти визначити загальні тенденції та потреби.

5) Спілкування на форумах і соціальних мережах: моніторинг форумів і соціальних мереж, де біженці обмінюються інформацією та обговорюють свої досвіди, може надати цінну інформацію про мовні виклики та потреби. Цей метод дає змогу побачити, які теми та питання хвилюють біженців у повсякденному житті.

Комбінування різних методик дає змогу отримати більш повне уявлення про мовні потреби українських біженців у Польщі та краще адаптувати програми та ресурси для підтримки цієї групи.

Проведення аналізу найслабших сторін у мовному бар'єрі у біженців має ключове значення, оскільки дає змогу точно визначити та зосередити зусилля на тих сферах, де вони найбільше потребують допомоги. Цей процес

допомагає створити більш ефективні та індивідуально адаптовані програми підтримки, враховуючи конкретні потреби кожної людини.

Ідентифікація найслабших сторін у мовному бар'єрі також дає змогу уникнути зайвих витрат і ресурсів на непотрібні сфери, зосереджуючи зусилля на усуненні реальних перешкод, що заважають біженцям успішно адаптуватися та інтегруватися в новому середовищі.

Розуміння труднощів, з якими стикаються українські біженці, що тим часово проживають у Польщі, у спілкуванні польською мовою, має важливе значення для створення ефективних програм підтримки та адаптації. Для глибшого погляду на ці проблеми скористаємося висловами самих біженців. Вони можуть найкраще описати, в яких сферах саме виникають найбільші складнощі у спілкуванні та чому. Думки біженців щодо мовної адаптації можна розглянути в інтерв’ю на РадіоСвобода, ютуб каналі Дениса Галандзьовски а також на місцевих каналах новин в Польщі. Розглянемо відповіді, які надали біженці [49,50]:

- "Складнощі у спілкуванні польською виникають, коли потрібно пояснити медичним працівникам свої проблеми та симптоми."
- "Для мене найбільший виклик - це розуміння інструкцій та рецептів в аптеці."
- "Спілкування в навчальних закладах, особливо з учителями, являє собою справжні труднощі."
- "Важливі моменти, такі як оформлення документів і розмови з волонтерами, часто супроводжуються мовними бар'єрами."
- "Складно зробити покупки в продовольчих магазинах, особливо при виборі продуктів, не розуміючи мітки."
- "Мовний бар'єр робить пошук роботи і спілкування з колегами вельми складним."
- "Проїзд на громадському транспорті та квитки для автобусів - це ще одна проблема у спілкуванні польською."

- "При зверненні в банк або відкритті рахунку, розуміння банківських послуг є викликом."
- "Для мене складно розібратися в страхуванні та спілкуванні з представниками страхових компаній."
- "Мовний бар'єр у лікарні може стати справжньою проблемою при отриманні медичної допомоги."
- "Розуміння розважальних заходів, таких як кінофільми і театр, часто залишається неповним."
- "Спілкування з офіційними органами та міграційною службою може викликати труднощі в отриманні необхідної інформації."
- "Завжди непросто знаходити цікаві та корисні слова, щоб збагатити свій словниковий запас."
- "Складнощі з оформленням гуманітарної допомоги можуть залишити без необхідної підтримки."
- "Заселення в нове житло і підписання орендних договорів стають складними через мовні бар'єри."

Так само, аналіз відео та перегляд інтерв'ю з біженцями може розкривати такі мовні проблеми [51]:

1) Обмежена лексика і словниковий запас: у відеозаписах та інтерв'ю можна помітити, що біженці можуть мати обмежену лексику і словниковий запас, що обмежує їхню здатність висловлювати свої думки і потреби.

2) Труднощі з вимовою та акцент: під час аналізу відео можна помітити, що деякі біженці можуть зіткнутися з труднощами в правильній вимові слів і фраз місцевою мовою через сильний акцент, що може призвести до нерозуміння.

3) Складнощі в розумінні розмовної мови: аналіз відеозаписів та інтерв'ю також може виявити труднощі в розумінні швидкої і натуральної розмовної мови місцевих жителів, що може утруднити спілкування в повсякденному житті.

4) Нездатність брати участь в активній дискусії: у відеозаписах та інтерв'ю можна помітити, що біженці можуть зазнавати труднощів з участю в активній дискусії або обговоренні тем, які потребують широкого словникового запасу і навичок виразності.

Отже, аналіз проблем і труднощів, з якими стикаються біженці у зв'язку з мовним бар'єром, дає змогу краще зрозуміти складнощі, з якими вони стикаються в процесі адаптації в новій країні. Ці проблеми охоплюють складнощі у спілкуванні з медичними працівниками, труднощі з розумінням медичних інструкцій і рецептів, а також обмежений доступ до медичної допомоги. Біженці також зазнають труднощів у спілкуванні з учителями та адміністрацією освітніх установ, що ускладнює отримання освіти для дітей. Проблеми виникають в оформленні документів, спілкуванні з волонтерами та представниками державних органів, що заважає їм отримати доступ до гуманітарної допомоги та інших соціальних послуг.

Також існують труднощі в пошуку роботи та взаємодії з колегами на робочому місці. Біженці відчувають виклики при розумінні розважальних і культурних заходів, а також при збагаченні свого словникового запасу. Виходячи з цього аналізу, розробка програм і ресурсів, спрямованих на підтримку в навчанні та адаптації в новому середовищі, стає більш критичною і важливою. Подолання мовних бар'єрів та інтеграція в суспільство стають доступнішими та ефективнішими, коли надаються ресурси та підтримка для подолання цих конкретних труднощів.

РОЗДІЛ 3
РОЗРОБКА БУКЛЕТУ-РОЗМОВНИКА

3.1.Збір практичного та теоретичного матеріалу, отриманих під час дослідження.

Збір практичного і теоретичного матеріалу для дослідження біженської тематики мовного бар'єру та форм і методів його подолання в середовищі українських біженців від війни у Польщі був багатогранним і ретельно спланованим процесом. Початок цього етапу проєкту включав перегляд інтерв'ю з представниками біженців, обмін думками та досвідом з тими, хто вже пережив цей складний шлях адаптації у новому лінгвокультурному середовищі.

Інтерв'ю з біженцями в Польщі були цінним джерелом інформації. Переглядаючи готові інтерв'ю, де ставили запитання біженцям, і заглиблюючись потім у їхній повсякденний досвід, мали нагоду зрозуміти труднощі, з якими вони стикаються, і виявити основні теми, які слід охопити в дослідженні. Це забезпечило розуміння їхніх потреб та аспектів життя, які потребували особливої уваги.

Спілкування зі знайомими біженцями в Польщі було ключовим етапом дослідження, додаючи особистий вимір до теоретичної бази проекту. Зустрічі та бесіди з цією унікальною групою людей дали змогу заглибитися в індивідуальні переживання, а також виявити загальні тенденції та виклики, з якими стикаються біженці в процесі адаптації в Польщі.

Процес спілкування починався з того, що створювалася довірча обстановка. Це давало змогу біженцям відкриватися, ділитися своїм досвідом і розповідати свої історії. Під час бесід виявляли не тільки юридичні та соціальні аспекти їхнього життя, а й емоційні переживання, пов'язані з процесом переселення та адаптації.

Окрему увагу приділяли їхньому сприйняттю інформаційних ресурсів, як-от буклети, що надаються в процесі інтеграції. Було важливо зрозуміти, наскільки ефективними і корисними вони вважають такі матеріали у своєму повсякденному житті. У цьому контексті спілкування надавало унікальну можливість оцінити реальну потребу в конкретних інформаційних ресурсах і їх відповідність фактичним потребам біженців.

Крім цього, перегляд статей збагачував дослідницький процес теоретичною базою. Аналіз правових аспектів, соціальної підтримки та проблем інтеграції біженців у польське суспільство надавав широкий каркас для розуміння загального контексту. Ці статті допомагали систематизувати теоретичний матеріал, виявляти ключові теми та питання, а також формувати напрямок подальших досліджень.

Для збору анонімних зворотних відгуків і детального розуміння проблем, з якими стикаються люди, було розроблено онлайн-опитувальник. Цей інструмент надав учасникам можливість анонімно ділитися своїм досвідом і висловлювати свої турботи і труднощі.

Опитувальник (рис. 3.1) був структурований таким чином, щоб включити широкий спектр запитань, що стосуються різних аспектів життя, починаючи від соціальної інтеграції і закінчуючи юридичними питаннями. Учасники мали можливість вільно висловлювати свою думку та ділитися деталями свого досвіду, зберігаючи повну анонімність.

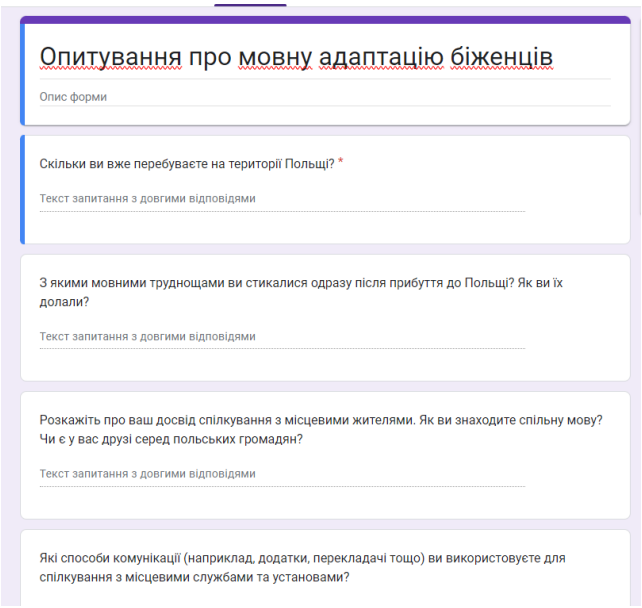

Рис.3.1 Опитувальник по темі дипломної роботи

Онлайн-формат опитувальника забезпечував зручність і доступність для учасників, даючи їм змогу заповнювати його у зручний час і з будь-якого місця. Це також зменшило бар'єри, пов'язані з вираженням особистих проблем, оскільки люди почувалися більш захищеними в анонімному середовищі.

Зібрані дані з опитувальника послугували цінним джерелом для виявлення загальних тенденцій та основних проблем, з якими стикаються серед опитаних. Цей метод дослідження дав змогу отримати глибокий і всебічний погляд на реальні виклики, з якими стикаються люди, і створити більш ґрунтовні рішення для їхньої підтримки та інтеграції.

Додатковий етап дослідження містив важливі кроки для забезпечення точності та ясності використовуваної термінології, а також для розширення словникового запасу з метою глибшого розуміння контексту дослідження.

Першим важливим етапом був пошук термінів і понять у словниках. Цей крок був спрямований на забезпечення правильного і точного використання термінології, пов'язаної з біженцями та їхньою інтеграцією в нове середовище. Докладний аналіз словникових визначень давав змогу уникнути можливих непорозумінь і уточнити смислові відтінки використовуваних термінів.

Далі, процес включав пошук слів в інтернеті та інших ресурсах. Цей етап був спрямований на розширення словникового запасу та отримання

додаткової контекстної інформації. Дослідження актуальних новин, відгуків і статей про біженців у Польщі допомагало не тільки зрозуміти вживання термінів у різних контекстах, а й бути в курсі останніх подій і тенденцій у цій галузі.

Такий підхід давав змогу збагатити дослідження додатковою перспективою та враховувати широкий контекст подій. Розширення словникового запасу та пошук додаткової інформації в інтернеті супроводжувалися аналізом різноманітних джерел, що сприяло глибшому розумінню теми та більш якісному використанню термінології в рамках дослідження.

На додачу до пошуку термінів і понять у словниках, а також розширення словникового запасу через інтернет-ресурси, у процесі дослідження було проведено аналіз вже існуючих праць учених, присвячених вивченню проблеми біженців у Польщі. Цей етап відігравав ключову роль у контекстуалізації отриманих даних і наданні додаткової експертної точки зору.

Проаналізовані наукові праці надали широку картину поточного стану досліджень у цій царині. Освоєння висновків і методології дало можливість оцінити схожість і розбіжності в підходах до проблеми біженців. Це дало змогу уточнити напрям власного дослідження з огляду на актуальні тенденції та перспективи в галузі.

Крім того, аналіз попередніх праць став ключовим чинником для уникнення дублювання вже проведених досліджень та виявлення білих плям у науковому розумінні проблеми. Це сприяло глибшому погляду на тему і дало змогу зробити унікальні внески в розуміння особливостей адаптації біженців у польському суспільстві.

Зрештою, аналіз наукових праць став інтегральною частиною дослідницького процесу, збагачуючи його багатством досвіду та попередніх дослідницьких зусиль. Здобуті знання та розуміння контексту, вироблені через

вивчення праць інших науковців, зробили цінний внесок у формування комплексного та інформативного дослідження проблеми біженців у Польщі.

Весь цей комплекс дій створював платформу для систематизації дослідницького матеріалу. Практичний досвід, теоретичні знання та широкий контекст, отриманий з різних джерел, разом склалися в основу якісного дослідження біженської тематики в контексті Польщі. Цей детальний і багатоплановий підхід гарантував, що дослідження відображає широкий спектр аспектів, важливих для біженців, і відповідає їхнім реальним потребам і викликам.

3.2. Розробка структури та змісту буклету-розмовника.

Процес створення буклету для біженців у Польщі був ретельним і багатогранним етапом, що розпочався з визначення цілей і потреб цільової аудиторії. Весь цей процес включав у себе співпрацю з експертами, аналіз зворотного зв'язку і прагнення зробити інформацію максимально корисною і доступною.

1) Визначення цілей:

Початковий етап розпочався з визначення цілей буклету. Визначення потреб біженців, освоєння ключових тем, як-от взаємодія з регулювальними органами, оформлення страхування, відкриття банківського рахунку та інші аспекти, було фундаментальним для розуміння того, яку інформацію слід включити.

Процес розпочався з активної взаємодії з представниками біженської спільноти, проведення зустрічей, опитувань і фокус-груп.

Ідентифікація потреб.

Першим кроком була систематична ідентифікація потреб біженців у контексті їхнього нового життя в Польщі. Ключовими питаннями були: Яких інформаційних ресурсів їм бракує? З якими труднощами вони стикаються у щоденному житті? Що було б найбільш корисним для успішної адаптації?

Визначення ключових тем.

На основі зібраної інформації визначалися ключові теми, які найкращим чином відповідали потребам біженців. Це включало в себе питання взаємодії з регулюючими органами, що часто є одним із перших кроків у новій країні. Теми оформлення страхування та відкриття банківського рахунку також виокремлювалися з огляду на їхню практичну значущість для інтеграції.

Структурування цілей.

На основі зібраної інформації та з урахуванням обговорень з експертами, визначалися чіткі цілі буклету. Це могло включати в себе забезпечення біженців необхідною інформацією для успішної взаємодії з офіційними органами, управління фінансами та забезпечення страховки в новій країні.

Створення оптимальної структури.

Розробка оптимальної структури буклету тісно пов'язувалася з виявленими цілями. Це включало визначення послідовності надання інформації, щоб максимально задовольнити потреби біженців, починаючи з найважливіших і найактуальніших аспектів.

Визначення мовного підходу.

Також було важливим визначити мовний підхід до буклету. З огляду на розмаїття мов у спільноті біженців, було вирішено створити матеріал, який міг би бути зрозумілим для тих, хто не володіє мовою країни.

Цей етап визначення цілей сформував фундаментальні принципи буклету, забезпечуючи його відповідність реальним потребам і роблячи інформацію максимально корисною для біженців, які перебувають у процесі інтеграції в нове суспільство.

2) Взаємодія з цільовою аудиторією.

Процес включав активну взаємодію з представниками біженської спільноти. Зустрічі, фокус-групи та опитування були проведені для розуміння їхніх реальних потреб, проблем та очікувань. Цей етап був важливий для виявлення ключових тем і формату, який був би найзручнішим і найзрозумілішим для аудиторії.

Процес взаємодії охоплював такі ключові елементи:

Організація зустрічей.

Організація особистих зустрічей (онлайн) зі знайомими представниками біженської спільноти стала першим кроком. Ці зустрічі надали унікальну можливість встановити довірчі відносини та особистий контакт з аудиторією. Важливо було створити атмосферу відкритості та розуміння.

Опитування та анкети.

Паралельно з фокус-групами проводили опитування та анкетування, щоб отримати кількісні дані про думки та вподобання біженців. Це дало змогу отримати ширшу картину потреб і виявити загальні тренди серед цільової аудиторії.

Аналіз висновків.

Отримані результати із зустрічей, фокус-груп, опитувань та інтерактивних сесій були ретельно проаналізовані. Цей етап включав виокремлення загальних тем, виявлення особливих запитів і потреб, а також визначення пріоритетів для включення в буклет.

Формат і зрозумілість.

Розуміння формату, який був би найбільш зручний для аудиторії, стало ключовим елементом взаємодії. Визначення кращого стилю подання інформації, візуальних елементів і лінгвального підходу було результатом тісної взаємодії з представниками біженської спільноти.

Цей етап взаємодії з цільовою аудиторією став невід'ємною частиною створення буклету, забезпечуючи його адаптацію до реальних потреб і роблячи інформацію максимально корисною і доступною для біженців у процесі інтеграції.

3) Розробка структури та дизайну.

На основі отриманих даних було розроблено структуру буклету. Визначено ключові розділи, порядок проходження інформації, а також обрано відповідний дизайн. З огляду на культурні відмінності, увагу приділяли візуальній привабливості та зрозумілості дизайну.

Цей етап включав у себе кілька важливих кроків:

Аналіз і синтез інформації.

Спочатку проводився аналіз отриманих даних від біженців. Це передбачало виділення ключових тем та інформаційних аспектів, які необхідно включити в буклет для повного покриття їхніх потреб.

Визначення ключових розділів.

На основі аналізу було визначено ключові розділи буклету. Ці розділи структурувалися таким чином, щоб забезпечити логічне і послідовне подання інформації, починаючи з основних аспектів і поступово переходячи до більш детальних.

Далі буде представлено зміст буклету:

1. Перетин кордону.
2. Переліт на літаку.
3. Проїзд на автобусі .
4. Проїзд у громадському транспорті .
5. Спілкування з волонтерами .
6. Спілкування в регулюючих органах .
7. Оформлення та отримання гуманітарної допомоги .
8. Оформлення страховки.
9. Похід у банк, відкриття рахунку.
10. Заселення в приміщення
11. Похід у продовольчий магазин.
12. Похід у продуктовий магазин
13. Похід в аптеку.
14. Похід у лікарню
15. Похід у садок/школу.
16. Похід на роботу
17. Розваги та відпочинок.
18. Корисні та цікаві слова.

Вибір дизайну:

Під час розроблення дизайну враховували культурні особливості аудиторії. Візуальну привабливість, колірну гамму і використання ілюстрацій було ретельно підібрано з урахуванням того, щоб зробити буклет привабливим і дружнім.

Обкладинка буклету має вигляд польського прапора на фоні міста та заголовок (рис.3.2). Кожний розділ має тематичне фото у відповідності до розділу(рис.3.3).

Вибір відповідних зображень для буклету було здійснено з урахуванням прагнення максимально наочно і привабливо представити інформацію. Зображення були відібрані таким чином, щоб візуалізувати ключові сценарії та ситуації, з якими можуть зіткнутися біженці в Польщі. Основною метою зображень було не тільки доповнити текстову інформацію, а й забезпечити візуальне розуміння основних тем та етапів, охоплених буклетом.

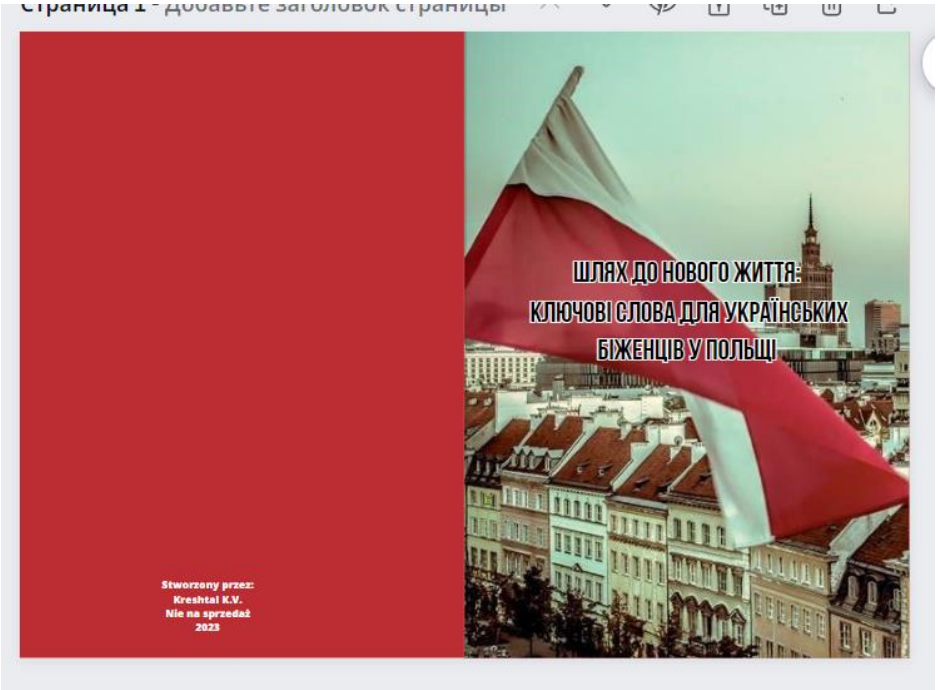

Рис.3.2 Обкладинка буклету

Рис.3.3 Оформлення розділів

Кожна картинка була ретельно обрана так, щоб відповідати різним аспектам життя біженців, включно із взаємодією з регулювальними органами, процесами отримання гуманітарної допомоги, страхуванням, відкриттям банківського рахунку та іншими важливими моментами. Зображення спрямовувалися на передачу емоційного контексту і створення ефективного візуального зв'язку з цільовою аудиторією.

Вибір шрифту розміром 12 був зумовлений прагненням забезпечити оптимальне поєднання читабельності та компактності тексту на сторінках буклету. Цей розмір шрифту створював зручність для читання, особливо з огляду на можливі відмінності у віці та зорі цільової аудиторії. Він підтримував читабельність інформації та забезпечував візуальну гармонію із зображеннями, підкреслюючи єдиний стиль і легкість сприйняття.

Загалом, дизайн буклету був орієнтований на створення інформативного та доступного ресурсу, який міг би бути ефективно використаний біженцями в процесі адаптації в Польщі.

Мовна адаптація.

Мовна адаптація також входила в цей етап. Текст структурувався з урахуванням мовних особливостей аудиторії, використовуючи просту і зрозумілу термінологію. Це забезпечувало доступність матеріалу для тих, хто міг відчувати труднощі з мовою.

Тестування прототипу.

Прототип буклету (рис.3.4) був створений і підданий тестуванню серед представників біженської спільноти. Це включало в себе надання бета-версії буклету для подальшого збору зворотного зв'язку. Тестування було важливим кроком для виявлення можливих недоліків і внесення коригувань.

Фінальна редакція.

На основі результатів тестування та зворотного зв'язку проводилася фінальна редакція буклету. Це включало в себе додаткові корекції дизайну, тексту і структури з урахуванням думок представників аудиторії.

Цей етап розроблення структури та дизайну буклету сфокусувався на створенні інтуїтивно зрозумілого та візуально привабливого ресурсу, який би максимально відповідав культурним особливостям та потребам біженців у Польщі.

Рис.3.4 Приклад Чернетки буклета

4) Моніторинг та оновлення:

Процес не обмежувався поширенням. Було встановлено механізм моніторингу та оновлення буклету. Регулярний збір матеріалів зворотного зв'язку від біженців, які використовують буклет, а також моніторинг затребуваності давали змогу виявляти потребу в коригуваннях або доповненнях.

Підтримка в повсякденному житті.

Велика увага приділялася не тільки поширенню буклетів, а й їхній інтеграції в повсякденне життя біженців. Переконання в тому, як буклет може бути корисним, було важливою частиною навчальних сесій, заохочуючи людей використовувати ресурс для вирішення своїх повсякденних завдань.

Динамічний процес.

Загалом, процес створення буклету був динамічною взаємодією з аудиторією. Збагачення експертними знаннями та постійна стрімка реакція на потреби біженців створили ресурс, який не лише надавав інформацію, а й інтегрувався в їхню повсякденну реальність. Регулярні моніторинг та оновлення забезпечували актуальність та ефективність буклету в довгостроковій перспективі.

Оновлення буклету навіть після його випуску залишається важливим елементом у контексті динамічних змін у сфері біженців та їхньої інтеграції в нове середовище. Насамперед, це пов'язано з постійно мінливими нормами та законодавством, що стосуються прав та обов'язків біженців. Отже, оновлення буклету дає змогу оперативно впроваджувати актуальні зміни, забезпечуючи користувачами актуальну та достовірну інформацію.

Додатково, оновлення буклету важливе у світлі розвитку нових програм та ініціатив, спрямованих на підтримку біженців. Це можуть бути зміни в системі гуманітарної допомоги, оновлені умови для отримання страховки, або нові можливості для навчання та працевлаштування. Постійне оновлення буклету забезпечує включення таких нововведень, що допомагає користувачам залишатися в курсі наявних можливостей.

Також, врахування зворотного зв'язку від біженців та оновлення буклету з урахуванням їхніх реальних потреб і зауважень є важливим елементом. Це дає змогу зробити інформацію більш цільовою та корисною, враховуючи конкретні запити та ситуації, з якими стикаються біженці. Оновлення буклету на основі зворотного зв'язку створює інструмент, адаптований до реальних потреб користувачів.

Нарешті, оновлення буклету після випуску підтримує його довгострокову актуальність і ефективність як ресурсу для біженців. Такий підхід дає змогу створити динамічний і адаптивний інструмент, здатний успішно впоратися з мінливими умовами і залишатися цінним та інформативним протягом тривалого періоду часу.

Процес створення буклету для біженців у Польщі виявився успішним і динамічним, завдяки активній взаємодії з цільовою аудиторією. Спільно з партнерськими організаціями та через спеціальні заходи буклети були широко поширені, а навчальні сесії надали біженцям інформацію про те, як використовувати буклет у повсякденному житті.

Процес адаптації контенту до мовних особливостей і розмаїття аудиторії враховував не тільки простоту термінології, а й культурну чутливість. Візуальний дизайн і структура буклету розроблялися з урахуванням культурних відмінностей, забезпечуючи його зрозумілість для різних груп біженців.

Механізм моніторингу та оновлення буклету було запроваджено для підтримання його актуальності. Регулярне збирання зворотного зв'язку та моніторинг затребуваності давали змогу виявляти потребу в коригуваннях і оновленнях.

Загалом, процес створення буклету був не тільки постачанням інформації, а й активною взаємодією, що враховує потреби та реальний досвід біженців. Такий практичний і динамічний підхід допоміг створити ресурс, який не тільки надає інформацію, а й інтегрується в їхню повсякденну реальність, сприяючи успішній адаптації в новій країні.

3.3. Перевірка та апробація буклету на цільовій аудиторії.

Після розробки та створення буклету виявилося необхідним провести перевірку та апробацію матеріалу серед цільової аудиторії. Цей буклет призначений для біженців у Польщі та надає інформацію про важливі аспекти, такі як взаємодія з регулюючими органами, процедури оформлення страхування, а також питання відкриття банківського рахунку. Для успішної апробації я вирішив надати буклет біженцям і взяти зворотний зв'язок від них.

Буклет було поширено серед біженського співтовариства, як у рамках спеціальних заходів, так і через партнерські організації, що займаються підтримкою біженців. Основна мета - отримати інформацію про те, наскільки буклет відповідає їхнім потребам і наскільки він виявляється корисним у реальних ситуаціях.

Буклет, призначений для біженців у Польщі, було систематично поширено серед цільової аудиторії за допомогою різноманітних заходів і співпраці з партнерськими організаціями, що спеціалізуються на підтримці біженців. Основна мета цієї ініціативи полягала в тому, щоб отримати зворотний зв'язок від біженців щодо ефективності та корисності буклету в реальних ситуаціях.

Цей підхід дав змогу не тільки оцінити, наскільки інформація в буклеті відповідає потребам біженців, а й виявити труднощі, з якими вони стикалися під час сприйняття матеріалу. Отримані відгуки стали основою для подальших поліпшень і коригувань у буклеті з урахуванням реальних потреб аудиторії.

Загальний результат поширення буклету серед біженців підкреслив його значущість та актуальність у повсякденному житті. Активна взаємодія з цільовою аудиторією через спеціальні заходи та партнерські організації дала змогу не тільки розширити охоплення, а й гарантувати, що буклет стає реальним інструментом підтримки для біженців, допомагаючи їм успішно інтегруватися в нове суспільство.

Через кілька місяців після поширення буклету серед біженської спільноти, я активно збирав зворотний зв'язок від їхніх представників. Результати дали змогу зробити важливі висновки про вплив буклету на аудиторію і його корисність у їхньому повсякденному житті.

Біженці підкреслили, що буклет виявився не тільки корисним, а й інформативним. Він став цінним ресурсом, надавши їм необхідну інформацію для глибшого розуміння складних процесів і вимог у новій країні. Біженці зазначили, що матеріал був структурований зрозумілим чином, що значно полегшило їхню орієнтацію в наданій інформації.

Особливо важливим аспектом виявилася доступність буклету. Враховуючи розмаїття мов і культур в аудиторії біженців, успішне сприйняття матеріалу підкреслило адаптивність буклету до різноманіття користувачів. Навіть ті, хто не володіє повністю мовами буклету, змогли зрозуміти його зміст, що було суттєвим чинником в успішній комунікації з іншомовною аудиторією.

Біженці виділили кілька ключових тем, які виявилися особливо корисними. Це включало в себе інформацію про взаємодію з регулюючими органами, процедури оформлення страхування і важливі аспекти відкриття банківського рахунку. Відзначивши конкретні приклади і сценарії, біженці висловили своє визнання за практичність і конкретність наданої інформації.

Проте у зворотному зв'язку також було виявлено моменти, що потребують уваги. Деякі біженці зазначили, що в деяких частинах буклету термінологія могла бути простішою для розуміння, особливо для тих, хто тільки починає освоюватися з новою мовою. Це підкреслило необхідність додаткових зусиль у мовній адаптації матеріалу.

Загальний висновок зі зворотного зв'язку представників біженської спільноти свідчить про те, що буклет виявився успішним інструментом підтримки. Його інформативність, доступність і практичність стали ключовими факторами в забезпеченні адаптації біженців до нових умов життя. Отримані зауваження також стануть основою для майбутніх поліпшень і

доопрацювань, роблячи буклет ще більш ефективним і відповідним потребам своєї аудиторії.

Тим не менш, виникли й певні труднощі. Біженці, які не володіють повністю польською або українською мовою, відчували труднощі з інтерпретацією певних термінів у буклеті. Це виявило необхідність поліпшення мовної складової та, можливо, додавання додаткових засобів комунікації, таких як ілюстрації або додаткові мовні версії.

Біженці висловили конструктивні побажання, спрямовані на поліпшення буклету.

Отримані рекомендації щодо поліпшення буклету включають такі аспекти:

1. Спрощення термінології: рекомендація оцінити і переглянути термінологію, використовувану в буклеті, з урахуванням різноманітності мовних рівнів аудиторії. Мета - зробити матеріал доступнішим і зрозумілішим для тих, хто не володіє мовою повністю.

2. Додавання детальних прикладів: біженці висловили бажання бачити детальніші приклади та сценарії використання інформації з буклету в повсякденному житті.

3. Розширення контактів і ресурсів: пропозиція про включення додаткових контактів і ресурсів для забезпечення біженцям додаткової підтримки. Це включає конкретні організації, які можуть надати допомогу в різних ситуаціях, таких як взаємодія з органами міграції або процедури оформлення страхування.

4. Візуальні пояснення: розгляд можливості додавання візуальних пояснень або ілюстрацій, щоб додатково підтримувати розуміння матеріалу, особливо для тих, хто може зіткнутися з мовними труднощами.

5. Активне використання зворотного зв'язку: наголошено на важливості продовження взаємодії з аудиторією та активного використання зворотного зв'язку для подальших поліпшень. Це може включати періодичні опитування, фокус-групи або інші форми спілкування з біженською спільнотою.

Ці рекомендації стануть основою для доопрацювання буклету, спрямованого на створення більш ефективного та адаптованого до потреб біженців ресурсу.

Однак, незважаючи на ці зауваження, загалом буклет було оцінено позитивно. Біженці підкреслили, що він допоміг їм краще орієнтуватися в незвичному середовищі, надаючи ключову інформацію, яка допомогла їм справлятися з повсякденними завданнями.

Слід зазначити, що в процесі апробації буклету також були зібрані історії успіху. Деякі біженці поділилися своїми історіями, як вони успішно скористалися наданою інформацією, щоб розв'язати певні питання або ситуації.

Цей диплом виявився успішним і практичним, бо він зміг адаптуватися до реальних потреб цільової аудиторії, надавши їм інструмент для легкого розуміння складних процедур і вимог у новій країні. Важливим моментом стала також увага до зворотного зв'язку, що дало змогу провести необхідні поліпшення і зробити матеріал ефективнішим для біженців.

ВИСНОВКИ

Дослідження, спрямоване на розуміння мовної адаптації українських біженців у Польщі та формування мовного бар'єру, надало глибокий аналіз чинників, що впливають на цей процес.

Мовний бар'єр являє собою труднощі у спілкуванні, спричинені відмінностями в мові між людьми, які можуть призвести до непорозуміння, обмеження обміну інформацією та ускладнення соціокультурної адаптації.

У процесі вивчення причин формування мовного бар'єру в біженців було застосовано різні підходи та методи дослідження. Аналіз літератури та теоретичних концепцій дали змогу визначити основні чинники, такі як соціокультурні та психологічні, що впливають на процес комунікації та формування мовного бар'єру.

Особливу увагу було приділено розгляду особливостей формування мовного бар'єру та його впливу на адаптацію українських біженців у Польщі. Проаналізовано контексти, в яких виникають складнощі в мовній адаптації, а також виявлено конкретні виклики, з якими стикаються біженці в різних сферах свого життя.

У рамках аналізу наявних методів і засобів подолання мовного бар'єру розглянуто різні підходи, включно з використанням розмовників, навчанням мови, технологічними рішеннями та іншими. Оцінено їхню ефективність і застосовність до конкретних сценаріїв біженців у Польщі.

Висновки цього дослідження підкреслюють необхідність комплексного підходу до вивчення та подолання мовного бар'єру, а також важливість адаптації методів до конкретних потреб і контексту життя біженців. Дослідження є важливим кроком у підвищенні ефективності заходів з підтримки мовної адаптації і, отже, успішної інтеграції біженців у суспільство.

У розділі, присвяченому ідентифікації основних сфер життєдіяльності, де виникають складнощі через мовний бар'єр, було проведено ретельний аналіз. Визначено ключові сфери, в яких біженці найчастіше стикаються з

мовними труднощами, включно із взаємодією з регулювальними органами, процесами отримання страхування, відкриття банківського рахунку, адаптації в освітньому середовищі та працевлаштування.

Проведений аналіз мовних потреб українських біженців у Польщі включав у себе вивчення їхніх специфічних запитів у різних контекстах. Це охоплювало не лише повсякденні сценарії, як-от похід до магазину чи поїздка до лікаря, а й складніші ситуації, пов'язані з освітою та роботою.

Результати аналізу допомогли виявити пріоритетні області, в яких необхідна підтримка в подоланні мовних бар'єрів. Вони також слугували основою для подальшого етапу розроблення буклету-розмовника, спрямованого на конкретні потреби біженців у різних сферах їхнього життя в Польщі.

Процес створення буклету-розмовника розпочався з ретельного збору практичного і теоретичного матеріалу, отриманого під час дослідження. Цей етап включав аналіз наявних розмовників, оцінку їхньої ефективності, а також огляд літератури з мовної адаптації біженців. Систематизація даних і виділення ключових тем стали фундаментом для наступних етапів.

Далі відбулося розроблення структури та змісту буклету-розмовника. Було визначено основні розділи, ключові теми та структуру подання інформації. Важливим аспектом було врахувати мовні та культурні особливості цільової аудиторії, щоб буклет був максимально доступним і зрозумілим для біженців.

Після створення буклету було проведено етап перевірки та апробації на цільовій аудиторії. Було організовано спеціальні зустрічі з біженцями. Завдяки цьому вдалося отримати зворотний зв'язок від представників біженської спільноти, виявити переваги та недоліки буклету в реальних ситуаціях.

У результаті сукупності цих етапів було створено не тільки інформативний, а й практичний буклет-розмовник, що успішно відповідав потребам біженців у подоланні мовного бар'єру в Польщі.

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балян К. А., Лупійко, Л. В. Адаптація вимушено переміщених осіб в умовах воєнних дій. *Освіта і Наука*. 2023. № 72 . С.21-23
2. Баніт О. В. Методичні засади мовної адаптації наукової еліти в умовах іншого лінгвокультурного середовища. *Наукова еліта в розвитку держав*, 2012. С. 35-41.
3. Бахмутова Л. М. Неска А. Особливості психологічних порушень серед українських біженців у Польщі. *Актуальні проблеми психології*, 2022. Вип. 22. С. 223.
4. Бірюкова М., Рущенко І., Ляшенко Н.,Григор'єва С. Біженці і внутрішньопереміщені особи російсько-української війни: соціальні характеристики й практики. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2022. Том 25. № 6. С. 143-156.
5. Бунакова, Н. Методи подолання комунікативних бар’єрів на заняттях з іноземної мови. *Молодий вчений,* 2018. № 4. С. 550-552.
6. Висоцька О. Психологічні бар'єри під час вивчення іноземних мов: передумови формування та організація подолання. *Іноземна філологія*. 2015. Випуск 128. С. 285-291.
7. Денисенко І.І., Тарасюк А.М. Комунікативно-мовні бар`єри: причини виникнення та техніки їх корекції . *Інноваційна педагогіка*. 2020. №20 .С. 17-21.
8. Єнін М. Н.; Заєць О. Ю. Соціальна адаптація та інтеграція біженців з України за кордоном (приклад Польщі). *Трансформація українського суспільства в цифрову еру* : матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 березня 2023 р.) Одеса: Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», 2023. С. 224.
9. Загоруйко Л. О., Гут Н. В. Мовна інтеграція мігрантів: на прикладі країн Західної Європи. *Педагогіка та психологія*. 2020. Вип. 32. С. 85–94.

10. Загоруйко Л. О., Красуля А. В. Успішна інтеграція жінок-мігрантів: мовний аспект. *Збірник матеріалів* III Міжнародної наукової конференції Української асоціації дослідників освіти. Київ – Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД». 2019. С. 66–68.

11. Засєкіна, Л. В. Мовленнєва адаптація особистості як предмет психолінгвістичного дослідження. *Психологічні перспективи*. 2011. Вип. 17. С. 101-112.

12. Кара Н. Мовна адаптація слухачів-іноземців підготовчого відділення у соціальному просторі. Матеріали міжнародної науково-методичної конференції *„Актуальні питання організації навчання іноземних студентів у європейському освітньому просторі* “ м. Тернопіль, 13-16 травня ,2014. С. 176-179.

13. Кіш-Вайда Г. Причини виникнення комунікативних бар’єрів в процесі вивчення іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 2012. № 24. С. 65-66.

14. Ковальчук І. В. Становлення мовної особистості: мовленнєва та культурно адаптація. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Психологія і педагогіка*, 2013. № 22. С. 60-63.

15. Коллі-Шамне А. В., Старцева В. Google-форма як інструмент дослідження соціально-психологічних проблем українців – вимушених мігрантів у перші місяці війни 2022 року. *Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду:* матеріали Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 10 червня 2022 року). Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 234-238

16. Козирєв М. П. Комунікативні бар’єри спілкування та шляхи їх подолання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2014. № 1. С. 201-211.

17. Леонідова В. В., Єпик Л.І. Соціокультурна адаптація українських біженців: культурологічний аспект. In: *The 14 th International scientific and*

practical conference "*Science, innovations and education: problems and prospects*"(August 25-27, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. С. 487.

18. Леонова, І. М. Теоретичний аналіз проблеми соціально-психологічної адаптації вимушених переселенців в Україні. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. Вип. 4. С. 94-100.

19. Паскевич, О. В., Зубченко, О. С. Вивчення німецької мови як інструмент соціальної адаптації українських біженців за кордоном. *Вісник МДУ*. 2023. Вип. 25. С. 115-123.

20. Плохута Т. М., Зеленська В. Психологічні проблеми мовної адаптації українських біженців за кордоном . *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства :* матеріали X Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників, Суми, 27–28 квітня 2023 року / уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 353-357.

21. Рєпін, Д.А. Дотримання прав біженців та переселенців в Україні та ЄС. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів:* матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: у 2-х ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 р.). Суми: СумДУ, 2020. Вип.1. С. 149-152.

22. Рудик Н. М. До проблеми подолання мовного бар'єру у процесі спонтанної комунікації іноземною мовою студентів гуманітарних факультетів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2019. № 1.С. 59-65.

23. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1980. Т. 6. 830 с.

24. Ставлення до переселенців в Україні переважно позитивне – соціологи, Українська правда 2016. URL: http://www.pravda.com.ua/news/2016/06/9/7111246/ (дата звернення 11.11.2023)

25. Тарасюк, І. В. Мовна адаптація як різновид соціо-культурної адаптації мігрантів до іншомовного середовища. *Психолінгвістика* 2011. № 7. С.65-72.

26. Трубавіна І. Спектр проблем біженців в Україні в війні 2022 року: акценти і спостереження. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки:* матеріали ІІ Міжнародної наукової конференції (м. Тернопіль, 21-22 квітня 2022 року). Тернопіль, 2022. С. 29-13

27. Чорнобай В. Г. Труднощі вивчення англійської мови студентами аграрних зво (психологічний аспект).*Перспективи та інновації науки*. *Серія: Медицина.* ТНМУГ. Київ. 2023. № 8(26). С. 355-367.

28. Яковлева Н.В. Психолого-педагогічні умови подолання комунікативних бар'єрів у процесі вивчення вивчення іноземної мови : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2003. С. 20

29. Ярошенко, В., Передало, Х. Соціальна адаптація працівниківмігрантів в умовах євроінтеграції. *Економічний аналіз*.зб. наук. праць. 2018. Т. 28. № 1. С. 105–113.

30. Bianco, R., Ortiz Cobo, M. . The linguistic integration of refugees in Italy. So*cial Sciences,* 2019. № 8(10). P. 284.

31. Błasiak-Tytuła, M. Ponglish jako przykład adaptacji językowo-kulturowej. Annales Universitatis Paedagogicae *Cracoviensis*| *Studia de Cultura,* 2013. № 5. P.106-112.

32. Borowiak, M. Adaptacja językowa i kulturowa polskich ekspatów pracujących w instytucjach Unii Europejskiej.*Język. Komunikacja. Informacja*, 2007. № 2. P.9-25

33. Buchanan, Z. E., Abu-Rayya, H. M., Kashima, E., Paxton, S. J., Sam, D. L. Perceived discrimination, language proficiencies, and adaptation: Comparisons between refugee and non-refugee immigrant youth in Australia. *International journal of intercultural relations,* 2018. № 63. P. 105-112.

34. Chang,Franklin; Janciauskas Marius; Fitz Hartmut. Language adaptation and learning: Getting explicit about implicit learning. Language and Linguistics Compass, 2012. № 6.5. P. 259-278.

35. Cho, Hyonsuk; Wang, X. Christine; Christ, Tanya. Social-emotional learning of refugee English language learners in early elementary grades: Teachers' perspectives. Journal of Research in Childhood Education, 2019. № 33.1. P.40-55.

36. Coulmas, F. (Ed.).. Language adaptation. Cambridge University Press. 1989. 27 s.

37. Janowska, I. Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych: na przykładzie języka polskiego jako obcego. Kraków. 2011. 26 s.

38. Jasiński, A. Praca socjalna w adaptacji życia obcokrajowców w Polsce. Społeczeństwo i Edukacja. Międzynarodowe Studia Humanistyczne, 2010. P. 219-224.

39. Jasiński, Z., Maaß, A. Adaptowanie dzieci imigrantów do nowej rzeczywistości społeczno-kulturowej. *Wychowanie w Rodzinie,* 2022. P. 45-61.

40. Ławnicka-Borońska, M., Kubacka, K.. Język polski medyczny w wybranych materiałach dydaktycznych ostatniego ćwierćwiecza. *Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 2016. № 23. P. 215-235.

41. Makarychev, Andrey. "The refugee crisis: European and global perspectives." *Global Affairs* 2017. № 3. P.31-32.

42. Paradowski, P. T., EM, R. Skale oceny stawu kolanowego. Podstawowe pojęcia. Przegląd metod badawczych. Adaptacja językowa i kulturowa. *Ortopedia Traumatologia Rehabilitacja,* 2004. №6(4). P. 393-405.

43. Pinker, Steven. Language as an adaptation by natural selection. Acta psychologica sinica, 2007. № 39.3. P. 431-438.

44. Popyk, A., Buler, M. Transnarodowe dzieciństwo: dzieci-imigranci we współczesnej Polsce–przegląd literatury. Społeczne i gospodarcze skutki migracji: analiza wybranych aspektów. Wydawnictwo Naukowe TYGEL, 2018. P.34-49.

45. Rocca, L., Carlsen, C. H., Deygers, B. Linguistic integration of adult migrants: Requirements and learning opportunities. Strasbourg: Council of Europe Publication. 2020. 79 p.

46. Rozbicka, Patrycja. "W drodze do kompromisu. Adaptacja uchodźców w Polsce–studium przypadku." *Multicultural Studies* , 2016. № 2. P.51-61

47. Sałtykowa-Wołkowicz, M. Problemy i cechy socjalizacji uchodźców z Ukrainy w Polsce. Człowiek w przestrzeni życia społecznego, 2022. 59 s.

48. Sienkiewicz, I. Polityka Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wobec uchodźców z Grecji. *Studia z Polityki Publicznej*, 2022. № 9(3). P. 89-107.

49. Smyser Heather. Adaptation of conventional technologies with refugee language learners: An overview of possibilities. Language, teaching, and pedagogy for refugee education, 2019. №15. P.125-139.

50. Tambor, A. Film jako narzędzie pomocnicze w procesie adaptacji migrantów–imigrantów i uchodźców. *Postscriptum Polonistyczne*, 2019. № 24(2). P. 259-272.

ІЛЮСТРАТИВНІ МАТЕРІАЛИ

51. РадіоСвобода URL:https://www.radiosvoboda.org/a/shcho-bude-dali-z-ukrayinskymy-bizhentsyamy-u-yes/32612988.html (дата звернення: 25.11.2023)

52. Канал Денис Галандзьовський URL: https://www.youtube.com/watch?v=ix_1PZhBaug (дата звернення 24.11.2023)